

IZVORUL

**Revistă de etnografie
și folclor**

Nr. 28

Giula, 2007

Publicația Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria

Redactor

Emilia Martin

Lector

Lucia Borza

Fotografii

Otilia Hedeșan
Fotografii arhive

Editor responsabil

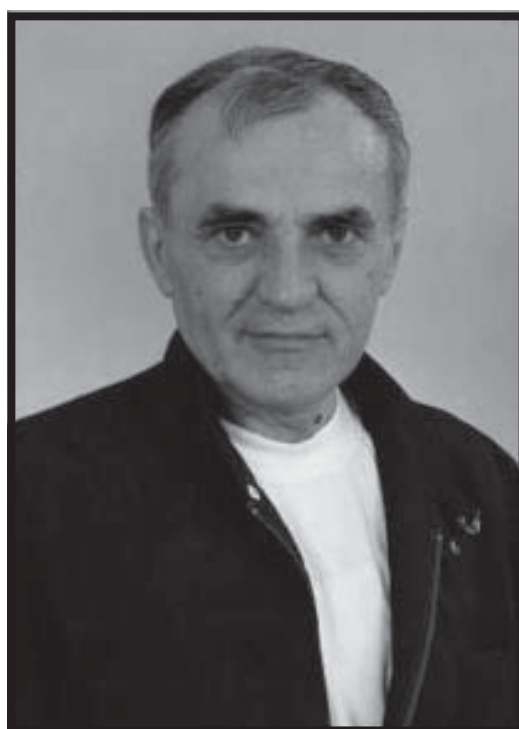
Maria Berényi

Publicația a fost sprijinită de:
Ministerul Învățământului și al Culturii,
Autoguvernarea Minoritară Română Sect. II. Budapesta

ISSN 0231-2131

In memoriam

Alexandru Hoțopan

Necrolog

Alexandru Hoțopan

În ziua de 29 ianuarie 2007, cu doar trei zile înainte de aniversarea de 70 de ani, comunitatea românească din Ungaria a suferit o grea pierdere prin moartea – după o grea suferință – a lui Alexandru Hoțopan. Prin dispariția lui am pierdut un coleg și un cercetător de prestigiu.

A fost unul dintre oamenii de bază ai comunității, un om al proiectelor, un om care s-a implicat mult, care a crezut în ceea ce făcea, și în momente în care puțini credeau că e important și că merită.

Ca referent al Uniunii, iar mai târziu ca redactor-șef al săptămânalului Foaia noastră, a adus contribuții remarcabile în păstrarea, răspîndirea și salvarea pentru posteritate a tot ceea ce aparține culturii românești din Ungaria.

S-a distins printr-o bogată activitate organizatorică. A ținut la reînvierea obiceiurilor tradiționale, a activat pentru cunoașterea tradițiilor, inițiind mai multe manifestări, ca de pildă Ziua folclorului românesc, concursul Vocea tineretului sau mișcarea Perinița. A fost fondatorul Cercului de folclor și redactorul revistei de etnografie și folclor Izvorul. De asemenea figurează printre membrii fondatori ai Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria. A fost inițiatorul primului bal românesc din țară, a participat la organizarea primelor tabere etnografice. A fost unul dintre inițiatorii ciclului de conferințe internaționale etnografice ale naționalităților, precum și redactorul serialului Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria. A publicat 10 volume și nenumărate studii și articole în reviste de specialitate din țară și din România. Fără activitatea lui, azi am ști mult mai puțin despre tradițiile românilor din Ungaria.

Carierea lui a fost încununată cu distincții, printre care Ordinul Muncii și Pro Ethnographia Minoritatum, oferită de Societatea Etnografică Maghiară.

Moartea redactorului, ziaristului, folcloristului Alexandru Hoțopan constituie o mare pierdere pentru comunitatea noastră. Cei trecuți în neființă încep cu adevărat să existe abia atunci, când nu mai sînt printre noi. Alexandru Hoțopan poate să fie pentru noi un exemplu de curaj, ambiție și profesionalism.

În ultima perioadă a existenței, Alexandru Hoțopan s-a retras din viața publică, dar a meditat mult asupra activității sale și a relațiilor sale cu semenii. A trecut la cele veșnice cu sufletul împăcat.

Fie-i țărîna ușoară! Dumnezeu să-l ierte și să-l ohihnească în pace!

E. M.

I-am fost profesoară...

...între anii 1952–55 unui băiat micherechean, Alexandru Hoțopan. După obținerea diplomei de profesor devenise cunoscut de mulți români din Ungaria și de peste hotare ca redactor al Foii noastre, ca însuflețit folclorist, ca autor al mai multor articole de specialitate, culegeri de povești și volume.

După activitatea bogată, prea timpuriu a trecut la cele veșnice...

Legăturile noastre care au început la Liceul Bălcescu au durat – când cu mai scurte, când cu mai lungi întreruperi – pînă pe la sfîrșitul anilor 1980.

Pe Sanyi, (așa îl numeau toți colegii lui de școală) l-am cunoscut ca pe un băiat tăcut, calm, politicos, mare iubitor de sport. Primăvara, toamna, pe timp frumos, în orele libere, în curtea căminului de elevi din strada Vár, adesea îl vedeam jucînd volei, sau șah, joc care l-a pasionat în toată viața lui.

După bacalaureat, deși nu l-am mai întîlnit mulți ani, știam despre dînsul unde lucrează, ce face, cum i se formează cariera.

Colectivul redacțional al Foii din anul 1984. Fotografie realizată în coridorul clădirii din piața Petőfi, în care funcționa pe vremuri redacția

Spre marea mea bucurie, în 1976, am ajuns să colaborăm, dînsul (împreună cu un fost coleg de clasă al lui) ca autor al unui manual de gramatica limbii române pentru clasa a 6-a a școlilor românești, eu ca redactor la Editura didactică. Au urmat apoi din nou cîțiva ani cînd nu prea ne văzusem personal.

Mare mi-a fost surpriza cînd în 1982 m-a vizitat în Capitală cu propunerea să mă angajez, cel puțin pentru trei luni, drept lector la Foaie. După multă insistență m-am lăsat convinsă în așa măsură încît în loc de trei luni am rămas la Foaie cinci ani.

Cinci ani de neuitat, cinci ani din cei mai rodnici din viața mea. Sub influența dînsului am început să scriu poezii, la îndemnul dînsului m-am avîntat în culegeri de povești și obiceiuri din Chitighaz, satul meu natal, la ideea dînsului am organizat și am condus patru ani consecutiv o întrecere numită Vocea tineretului (din titlul fostului supliment al Libertății noastre de odinioară), pentru liceenii de la Bălcescu, despre cultura românilor din Ungaria, mulțumită dînsului am publicat scrieri originale, am învățat să dezvolt filme.

Nu mai țin minte că pe vremuri eu ce profesoară i-am fost..., cert e că n-am să uit niciodată ce minunat „profesor” mi-a fost dînsul, mie... Îi mulțumesc din suflet.

Lucia Borza

Alexandru Hoțopan cu colegii în curtea liceului

Rodica Elena Colta

Contribuția lui Alexandru Hoțopan la cercetarea etnologică românească din Ungaria

Privind înapoi la începutul cercetării etnologice românești din Ungaria, aceasta pare azi de neconceput fără prestația lui Alexandru Hoțopan.

El face parte din generația celor care, înarmați cu incomodele magnetofone din anii 1970, umblau prin sate să culegă folclor. Doar că spre deosebire de colegii săi maghiari, Alexandru Hoțopan a cules folclor românesc.

Alexandru Hoțopan la povestitorul Petru Cure

Evocând în anul 1991 această muncă de pionerat, desfășurată într-o vreme în care o făceau foarte puțini, Kósa László, președintele Societății Etnografice Maghiare spunea referitor la acest român deschizător de drumuri în cercetarea românească: „Fără activitatea sa, azi am ști mult mai puțin despre tradițiile populare ale românilor din Ungaria, cărora azi el e cel mai temeinic cercetător, cel mai bun cunoscător.”¹

Alexandru Hoțopan avea atunci 54 de ani și publicase peste 50 de studii și 8 cărți.

Despre începuturile activității sale de folclorist ne-a vorbit el însuși în numărul 23/2002 al revistei Izvorul. Momentul era aniversar. Se împlineau 40 de ani de la constituirea primului cerc de cercetări etnografice și 20 de ani de la apariția primului număr din revista „Izvorul”, a cărei redactor a fost vreme de 10 ani (1982-1992).

Potrivit mărturisirilor lui Alexandru Hoțopan, data înființării primului cerc de folclor a fost 1 decembrie 1962. Din procesul verbal semnat cu această ocazie de secretarul general al Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Petru Silaghi, aflăm că la acea întrunire constitutivă au participat 13 dascăli. Însă, în ciuda angajamentelor luate de fondatori și a documentelor elaborate la constituire, activitatea cercului de folclor a trenat mai bine de 10 ani.

Amintindu-și, peste ani, de acest proiect nerealizat, Alexandru Hoțopan conchide: „*cercul de folclor s-a înființat, a visat planuri frumoase, n-a făcut nimic, apoi a dispărut de pe paleta vieții culturale a comunității noastre*”.²

Cauza principală a acestui eșec a fost tocmai absența oamenilor de specialitate.

Într-adevăr, în anul 1975, când a apărut primul număr din publicația „Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria”, singurul intelectual român recunoscut de Societatea Etnografică Maghiară pentru preocupările sale folcloristice era Alexandru Hoțopan, la acea vreme redactor-șef de la „Foaia noastră”. El va fi prin urmare numit, alături de Kovács Ágnes, co-redactor la numărul inaugural al noii publicații.

Tot în 1975 va fi numit co-organizator, din partea minorității românești, al conferințelor internaționale de etnografie a naționalităților, care se vor ține, începând din acest an, din trei în trei ani, la Békéscsaba.

Conștient că singur nu poate realiza nimic în acest domeniu Alexandru Hoțopan, face, în 1979, o nouă tentativă de organizare a activității etnografice românești din Ungaria, înființând Cercul „Izvorul”.

Inițiativa s-a dovedit de data aceasta folositoare, fiindcă în 1982 a apărut și primul număr al revistei de etnografie și folclor cu același nume.

Încă de la primul număr s-a pus problema „respectării la maximum al auten-

ticului”, știut fiind că numai astfel materialul etnografic va putea fi utilizat de cercetători.

Așa cum am arătat deja, vreme de 10 ani Alexandru Hoțopan a fost redactorul acestui „caiet”, scos la acea vreme în format mic și în condiții modeste, însă deosebit de prețios prin articolele și datele etnografice publicate.

Dincolo însă de această activitate de organizare și coordonare, rămâne activitatea propriu-zisă de folclorist.

Referindu-se în anul 1999 la această activitate, etnologul Mihaela Bucin scria: *„Relațiile lui Alexandru Hoțopan cu informatorii săi n-au fost doar niște relații profesionale. Prin ei a reușit să descopere rădăcini care se prelungeau dincolo de hotarele locului natal și valori umane, etice, culturale diferite de propaganda timpului.”*⁵

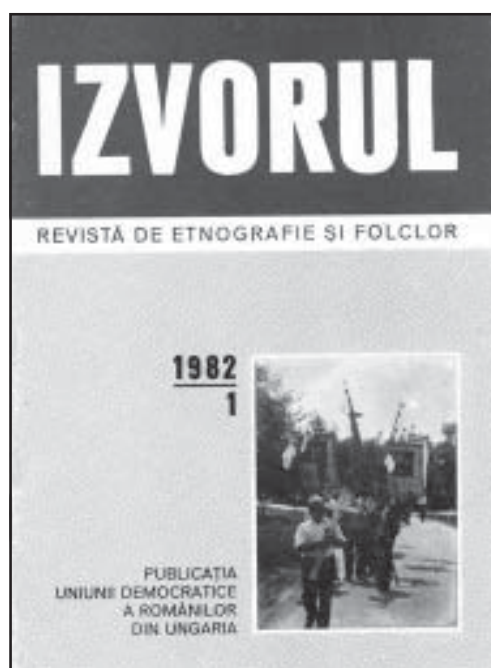
Altfel spus, prin intermediul informatorilor săi, Alexandru Hoțopan a luat contact cu lumea satului românesc. Din Micherechiul natal și-a extins cercetările în Otlaca-Pustă, Chitighaz, Bătania, Cenadul Unguresc, Bedeu.

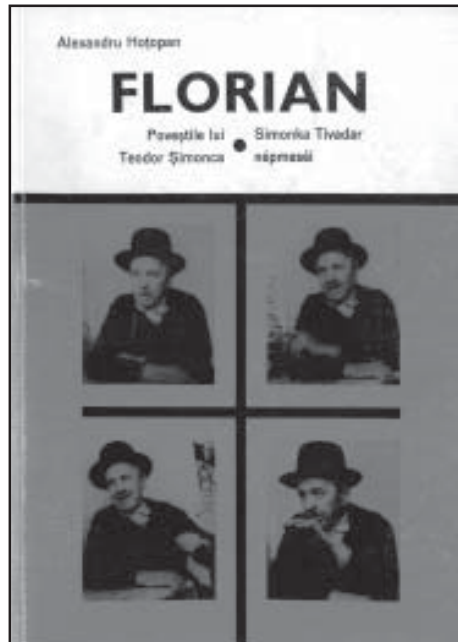
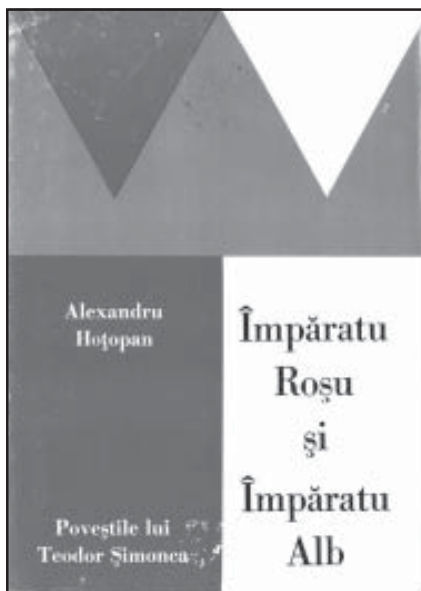
Dacă ar fi să vorbim despre preferințe pentru anumite subiecte și teme, Alexandru Hoțopan a fost în primul rând un culegător de povești. A avut norocul să-i cunoască și să-i înregistreze pe doi din cei trei povestitori români din Ungaria, și anume pe Teodor Șimonca și pe Mihai Purdi.

Rezultatul acestei activități s-a finalizat cu publicarea unui bogat material narativ, transcris și îngrijit, în 4 cărți: *Poveștile lui Mihai Purdi* (Tankönyvkiadó, Budapest, 1977), volumul bilingv *„Florian - Poveștile lui Teodor Șimonca”* (Békéscsaba, 1981), *„Împăratul Roșu și Împăratul Alb - Poveștile lui Teodor Șimonca* (Tankönyvkiadó, Budapest, 1982) și o ediție maghiară a poveștilor lui Mihai Purdi, intitulată *„Világ Szépe és Világ Gyönyörűje”*. Aceasta apare la editura Európa Könyvkiadó din Budapesta tot în anul 1982.

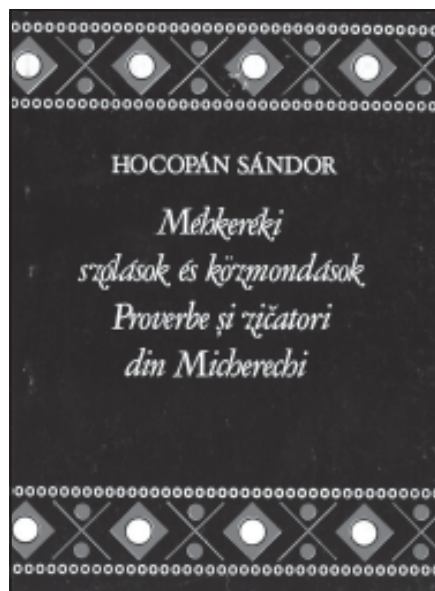
Întorcându-ne însă în timp spre începuturile activității sale de folclorist, constatăm că Alexandru Hoțopan a descoperit totuși poveștile și povestitorii relativ târziu. Inițial, fascinat de înțelepciunea românească din satul său natal, a cules proverbe și zicători.

Încercând să obțină o colecție cât mai completă, munca începută în 1965 s-a întins pe parcursul a 9 ani, rezultatul fiind un volum bilingv de 279 de

Publicațiile lui Alexandru Hoțopan

pagini cu titlul „*Méhkeréki szólások és közmondások – Proverbe și zicători din Micherechi*”, care cuprindea 1037 de piese, ordonate alfabetic, traduse și în maghiară și explicate în ambele limbi.

Anul următor, publică, cu ajutorul profesorilor Gheorghe Martin și Ioan Ruzsa, strigături din aceeași localitate.⁴ Și de data aceasta impresionează numărul mare de piese și sistematizarea pe teme operată de autori.

Dacă la începutul activității sale de etnolog Alexandru Hoțopan a fost preocupat să transcrie și să publice materialul folcloric așa cum l-a auzit, treptat a început să fie interesat de obiceiurile și credințele românilor din Ungaria, pe care le tipologizează, le încadrează în cicluri și le prezintă contextualizat.

Cercetările sale vizează mai ales obiceiurile din ciclul familial, precum cele legate de naștere, nuntă și înmormântare, așa cum erau ele practicate în Bătania. O atenție specială i-a trezit și vechea datină a furtului miresei în Micherechi, materializată în final într-un studiu consistent.

Tot în acest grup de subiecte abordate în diverse articole se înscriu și practicile premaritale de cunoaștere a ursitului, performate de fete și de feciori la Anul Nou.

În sfârșit, chiar dacă nu s-a ocupat de marile cicluri calendaristice, din preocupările sale nu lipsesc nici unele obiceiuri cu dată fixă, precum Umblatul cu căluți urători, Umblatul cu turca la Chitighaz, Vergelul din Micherechi, toate din ciclul obiceiurilor de iarnă, sau Mălăieșul o distracție de primăvară a tinerilor, restricționată de post.

Din grupul obiceiurilor fără o dată fixă, Alexandru Hoțopan descrie Păpărușă, așa cum s-a desfășurat ea în urmă cu șase decenii la Micherechi.

Un interes deosebit i-au stârnit însă și jocurile de societate îngăduite de etica țărănească tinerilor, ce se jucau „pe țucate”, la șezători.

Legate de sezonul unor activități casnice precum torsul sau sfărmatul cucuruzului, șezătorile au constituit de altfel subiectul unui studiu amplu, scris de Alexandru Hoțopan cu multă acribie, în care face de asemenea o serie de tipologizări.⁵

În sfârșit, atenției sale nu-i scapă nici jocurile de copii, în special cele din Micherechi, pe care trebuie să le fi cunoscut din copilărie.

Faptul că a participat la taberele de cercetare etnografică, organizate, începând cu anul 1976, de către Uniunea Românilor din Ungaria în colaborare cu Muzeul Județean Békés, i-a permis să ia contact, de data aceasta ca specialist, cu universul mitico-magic al comunităților românești din această țară.

În aceste împrejurări, culege, de la bătrânii din satul Bedeu, o serie de credințe și practici magice, pe care le publică în 1984 în Izvorul, și asistă la performarea unui descântec de deochi, pe care îl prezintă sub formă de „date etnografice” în 1986.

Alexandru Hoțopan cu participanții taberei etnografice

Privind retrospectiv, constatăm în activitatea sa o evoluție spectaculoasă, de parcă Alexandru Hoțopan s-ar fi perfecționat din mers. Și poate că așa s-a și întâmplat cu tânărul profesor de limba și literatura română repartizat la Bătănia,

care de la încercarea nereușită de a crea primul cerc românesc de folclor în Ungaria și de la înregistrările solitare, pe benzi de magnetofon, ajunge, în 1975, membru al Societății Etnografice Maghiare, coleg și prieten cu Kovács Ágnes – care îi și tipologizează poveștile culese – iar mai departe, în etapa de sintetizare a temelor, un etnolog în sensul modern.

Calitatea prestației sale științifice a fost recunoscută de etnologii maghiari încă de la început. În 1979 îl găsim inclus în volumul al doilea al Lexiconului etnografic maghiar cu numele și cu lucrările apărute până la acea dată.⁶

Peste 6 ani, adică în 1985, Kovács Ágnes îl numea, fără nici o ezitare, „cel mai însemnat folclorist român al ultimului deceniu din țară”.⁷

Recunoașterea supremă i-a venit însă în 1997 când Societatea Etnografică Maghiară, a cărui membru era, i-a acordat cu ocazia împlinirii vârstei de 60 de ani distincția PRO ETHNOGRAPHIA MINORITATUM.

Satisfacția a fost aproape deplină. Un singur gând a umbrit bucuria distincției primită cu atâta generozitate de la statul maghiar.

Recunoscut în Ungaria, Alexandru Hoțopan continua să rămână un necunoscut în România.

Cei care s-au ocupat de biografia lui au consemnat vizita plină de speranță pe care Alexandru Hoțopan a făcut-o, la un moment dat, la București la Institutul de Etnografie și Folclor. L-a cunoscut

*Muzicantul Gheorghe Otlăcan,
Alexandru Hoțopan și cercetătoarea
Kovács Ágnes*

atunci pe Ovidiu Bârlea care, se spune, l-ar fi încurajat și i-ar fi dat sfaturi dar nimic mai mult. Probabil că românii din Ungaria li se păreau atunci celor din București prea puțini, prea îndepărtați și prea asimilați, ca să dorească să le cunoască cercetătorii și să-i includă în referințele bibliografice din țară.

Au trebuit să treacă aproape trei decenii de la menționarea lui în dicționarul etnografic maghiar pentru ca numele lui Alexandru Hoțopan să figureze și în ediția a III-a, revăzută și adăugită a Dicționarul etnologilor români⁸, scrisă la București de Iordan Datcu.

La pagina 469 la numele de Alexandru Hoțopan citim o scurtă biografie ur-

mată de o prezentare succintă a operei și de o bibliografie de referință.

Alexandru Hoțopan a aflat cu singuranță de apariția cărții și, poate, printre momentele de slăbiciune produse de boală, o luminiță i s-a aprins în ochii, altădată plini de viață, la gândul că, în sfârșit, românii din țară îl recunosc și că este menționat într-o carte prestigioasă, alături de toți marii etnologi români.

Ar fi devenit cu singuranță și membru al proaspăt înființatei Asociații de Științe Etnologice din România. Doar că lucrurile s-au mișcat prea încet iar timpul în cazul lui n-a mai avut răbdare.

Note

1. Ernő Eperjessy, *Alexandru Hoțopan la 60 de ani*, în *Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria*, 11, Red.: Emilia Martin Nagy, Budapest, 1997, p. 9
2. Alexandru Hoțopan, *Cercul și revista Izvorul*, în *Izvorul Revistă de etnografie și folclor*, 23, Red.: Emilia Martin, Giula, 2002, p. 5
3. Mihaela Bucin, *Perspectivă diacronică asupra epicii narative orale a românilor din Ungaria (Colecții și tipologii)* în *Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria*, 12, Red.: Emilia Martin Nagy, Budapest, 1999, p. 21
4. Alexandru Hoțopan, Gheorghe Martin, Ioan Ruzsa, *Floricele - Strigături din Micherechi*, Gyula, 1975
5. Alexandru Hoțopan, *Umblatul cu furca*, în *Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria*, 11, Red.: Emilia Martin Nagy, Budapest, 1977, 37-71
6. Magyar Néprajzi Lexikon, Akadémiai Kiadó, Bp. 1979, vol. II., p. 554.
7. Ernő Eperjessy, *Alexandru Hoțopan la 60 de ani*, în *Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria*, 11, Red.: Emilia Martin Nagy, Budapest, 1997, p. 8
8. Iordan Datcu, *Dicționarul etnologilor români. Autori. Publicații periodice. Instituții. Mari colecții. Bibliografii. Cronologie*, Ed. Saeculum I.O., București, 2006

*Alexandru Hoțopan cu povestitorii
Mibai Purdi și Teodor Șimonca*

*Alexandru Hoțopan
prezentînd comunicări etnografice*

Ana Borbély

*Secvențe din istoria comunității
românești din Giula
pe baza istoriei orale¹*

*Dedic această lucrare în memoria
folcloristului giulan Alexandru Hoțopan,
culegător de povești și alte texte folclorice,
pe baza cărora am început cercetările dialectologice
despre graiul românesc din Micherechi.*

Românii de azi, trăitori în Giula, sînt urmașii acelor români care, de multe veacuri, au constituit cultura românească din acest oraș, ei sînt românii băstinași, autohtoni giulani. Alături de acești români băstinași, comunitatea românească giulană îi cuprinde și pe românii veniți din alte localități cu populație românească din Ungaria. Din punct de vedere lingvistic, limba română vorbită de aceștia se diferențiază de cea vorbită de băstinași. În mare parte, acest studiu, se bazează pe istoria orală relatată de informatorii români din Giula, purtători de amintiri din veacurile trecute, ca martori ai împlinirilor legate de viața românilor din acest oraș, din secolul al XX-lea. Mulți dintre ei, avînd o vîrstă înaintată, au reușit să păstreze o viață întregă, nu fără eforturi, din limba și cultura strămoșilor noștri.

**AȘEZAREA GEOGRAFICĂ, DENUMIREA
ȘI PĂRȚILE ORAȘULUI**

Giula este așezată la 6 kilometri de frontiera maghiaro–română; în vecinătatea ei se află localitățile: *Aletea* (ung. Elek), *Bichișciaba* (ung. Békéscsaba), *Chitighaz* (ung. Kétegyháza), *Doboz*, *Șercad* (ung. Sarkad), *Vareu* (ung. Gyulavári) și localitățile din România: *Vârșand*, *Chișinău*. La 31 martie 1977, în orașul Giula a fost încorporată și localitatea învecinată *Vareu*. În trecut, localitatea Giula a aparținut *comitatului Bichiș* (ung. Békés Vármegye), iar în prezent face parte din *județul Bichiș* (ung. Békés Megye). Despre legătura dintre locuitorii români ai orașului și toponimele din hotarul Giulei am aflat că era o pășune denumită *Oláh rét*: *OLÁH-RÉT cătă Remet'ę, cum merem cătă Șercad, cum îi podu a Crișu N'egrului, că mai intii Crișu-i Albu, aici cum merem dîn MÁRIAFALVA afară, dîp-acę acolo cînd t' e-ntorę pă SARKADI ÚT, acolo-i Crișu N'egru. Și pă part'ę cîię, d-a d'ireapta îi o fost OLÁH-RÉT, NAGY-RÉT, SIÓ-RÉT.*²

În documente, numele localității apare pentru prima dată în anul 1313 cu

denumirea latină *Julamonastra*. Pe baza documentelor, lingvistul maghiar Kiss Lajos susține că un domn creștin cu numele *Gyula* a zidit aici o mănăstire, după toate probabilitățile aparținând ordinului religios al benedictinilor; localitatea a fost denumită *Gyulamonoștóra*, un toponim compus din numele acestui domn și cuvântul maghiar *monostor* ‘mănăstire’ (adică ‘Mănăstirea lui Gyula’). Cu timpul, această denumire compusă s-a redus doar la numele de *Gyula*. Numele oficial al orașului și azi este *Gyula*. Numele personal *Gyula* – după Kiss Lajos – provine din *jula*, denumirea unui post de demnitar turcesc, care în limba turcă veche avea înțelesul de ‘făclie’. Dintr-un document care a fost datat, în realitate, în anul 1334, dar care a fost falsificat în 1214, aflăm că Boleslo, episcopul din Vác, a dăruit mănăstirii din Gyula satul Árpa, care azi este identificat cu satul Árpád, așezat spre sud-est de Salonta-Mare (Kiss 1980: 256). De aici se explică faptul că în unele scrieri sau în ghiduri turistice despre orașul Giula apare greșit anul 1214, ca primă apariție în documente a orașului. Despre denumirea orașului, Fényes Elek presupune că ar proveni din numele latin *Julia* (din cauza coloniei romane de odinioară, dovadă în acest sens, fiind faptul că pe acest teritoriu s-au găsit bani și obiecte romane în urma unor săpături arheologice), sau că toponimul ar proveni din *Gyula*, *Gila*, numele unei căpetenii maghiare (Fényes 1851, II:74–76).

Românii din Ungaria folosesc două pronunții pentru denumirea orașului Gyula. În vorbire este folosită varianta (dialectală) *Jula*, iar în scris, după normele pronunției românești din Ungaria, este folosită varianta (literară) *Giula*. Este interesant faptul, că românii din România folosesc în vorbire o a treia variantă, *Ghiula*, o pronunție care se bazează pe denumirea maghiară a orașului și nu pe cea românească. Cercetînd cartea editată de Maria Berényi (1994) aflăm că, în presa românească din Transilvania și Ungaria între 1821–1918 denumirea orașului apare sub trei forme: *Giula* (în 27 locuri), *Gyula* (în 4 locuri), *Jula* (în 2 locuri).

Folosirea de azi a toponimului, sub forma *Jula*, în săptămînalul *Foiaia românească* distruge continuitatea cu presa românească din secolul al XIX-lea.

În 1851, după Fényes Elek, Giula era împărțită în două. O parte a orașului era denumită *Orașul-Maghiar* (ung. Magyarváros), cealaltă *Orașul-German* (ung. Németváros). Aceste două părți ale orașului erau despărțite de un canal, și nu constituiau o unitate administrativă. La rîndul său, Orașul-Maghiar era compus din trei părți: *Orașul-Maghiar*, *Orașul-Nou* (ung. Újváros), care era numit și *Orașul-Țigan* și a treia parte era *Orașul-Vlah* (ung. Oláhváros) (1851, II:75). Azi, pe harta maghiară a orașului apar, între altele, următoarele cartiere: *Kisrománváros* (Orașul-Mic-Românesc), *Magyarváros* (Orașul-Maghiar), *Németváros* (Orașul-German), *Nagyrománváros* (Orașul-Mare-Românesc). După cum arată denumirea cartierelor de odinioară și de azi, orașul a fost și este populat de mai multe naționalități: germani, români, țigani și unguri. Acest fapt este relatat și de Fényes Elek: „locuitorii orașului erau maghiari, germani, vlahi, care se deosebesc prin limbă (cu toate că e o raritate ca cineva dintre ei să nu știe ungurește), prin îmbrăcăminte și prin ținută” (1851, II:75).

Unii dintre românii autohtoni ai orașului, fără să aibă probe temeinice, au o istorioară despre perioada și modul cum au ajuns strămoșii lor pe aceste meleaguri: *Dîn 1718 pînă-n 1738 sau '39, Banatul Craiovei o aparținut Austriei și doar atunîc ar fi adus Harruckern coloniști de acolo dîn Banatul Craiovei, Dregiîc, mai iește Pândău și mai sun' nișt'e nume pe care io le găsesc în ziare și aiiîc nu sunt numa se numesc Moldovan și Ol'an, însă un nume a lu Pancu, de exemplu. Linca Pancului la Linca Pancului îi Mărcuș. Da' Pancu nu-i, NEM GÚNYNÉV. Ceva nume dîp-acolo dîn Vlachia ę Mică. Acuma așę io n-o pot doved'i* (bărbat, n. în 1926).

Un profesor giulan își mai amintește de două obiective ale orașului cu denumiri românești: OLÁH-HÍD (Podul Vlah) și POMÁNA-KÚT (Fîntîna Pomana). Podul Vlah traversează canalul Crișului Alb în Orașul-Mic-Românesc și se găsește și azi *lîngă biserică cum vii dî la biserică ęęie mică*. Odinioară, fîntîna Pomana era foarte renumită, în prezent ea nu mai există, fiind așezată în Orașul-Mic-Românesc, lîngă drumul ce ducea spre Chitighaz, în apropierea abatorului. *Pă drumu T'it'ibazului iește un KEREKES-KÚT. Aęieę o fost POMÁNA-KÚT. Pînă acolo or viîit t'it'ibăęęni și pîn-acolo s-or dus julańi să sfințască cîndva ăăă grîul. POMÁNA-KÚT. (A.B. și unğurii ziceau așę?) Da. De altfel sursa îi de la Kohn Dávid*.

Consultînd cartea scrisă de Nagy Ilona (1994) despre denumirea străzilor din Giula între anii 1851 și 1987, cu privire la românii din acest oraș, aflăm mai multe date. Pe o listă din 1851 a străzilor din Giula au figurat două străzi denumite: „Első utca” (Str. Întîia), iar una dintre ele era așezată în „Oláh város” (Orașul-Vlah). Pe o hartă a localității Giula din 1851, între străzile mai noi figurează „Román utca” (Str. Română). Această denumire a străzii a fost modificată în 1936 în Vár utca (Str. Cetății). După un document din 1940, denumirea de „Hagyma tér” (Piața Cepei) a devenit „Varsánd utca” (Str. Vărșand). În 1958 „Maróthy tér” (Piața Maróthy) a primit numele de „Gróza park” (Parcul Groza). În prezent, acest parc poartă numele de Szent Miklós park – Parcul Sfîntul Nicolae; „Hosszú utca” (Str. Lungă) se numește astăzi „Eminescu utca” (Str. Eminescu).

Despre Strada Română, numită la Giula „ulița”, am aflat de la un informator următoarele: *MI AZ HOGY Strada VÁR? Păi ÉN ÚGY HALLOTTAM, HOGY AZ ulița Română, ROMÁN UTCA VOLT! MONDOM 1936-IG. AZ ÉN KERESZTAPÁM OTT LAKOTT A ROMÁN UTCÁBA, KI VOLT ÍRVA, HOGY ROMÁN UTCA 5. OTT VAN MOST A MÁRK-KEMPING. AZ NEM VÁR UTCA VOLT! MÉRT NEM KÉRTE VISSZA A ROMÁNSÁG?*

Odinioară, românii din Orașul-Mic-Românesc au denumit strada pe care se afla biserica ortodoxă română, *Ulița Bisericii*, iar strada din dosul bisericii, unde se află parohia, *Ulița Popii: Păi, în Orașul-Mic-Românesc o fost ulița Bisericăi* (Jász Lukács utca, [A.B.]), *ind'e-i biserica. Lîngă ulița bisericăi o fost CSONKA KOCSMA o fost ulița Popii, PAP UTCA. Interesant că ulița cięlaltă, adică paralel tot româńască, da' io n-am auuzît că ar fi spus că ulița Florilor, pă VIRÁG UTCA. O fost ulița dî la spre cimitir o fost lîngă ulița Bisericăi o fost o altă uliță, tot*

româniască, pur româniască, o fost VIZI UTCA, nićodată nu s-o spus că Apei, ungureşt'e. Lîngă cimitir o uliţă, amu-i ELSŐ UTCA, ş-atunc s-o spus că ELSŐ UTCA.

În prezent, în Giula următoarele străzi și piețe au nume românesc: Eminescu utca (Str. Eminescu), Kohán György utca (Str. Gheorghe Cohan), Pomucz tábornok (tér) utca (Piața și str. Generalul Pomuț), Szent Miklós park (Parcul Sfîntul Nicolae).

DATE STATISTICE

Numărul locuitorilor în secolul al XIX-lea era de 16.000, dintre care jumătate erau de religie romano-catolică, un sfert erau de religie reformată, iar un sfert erau de religie veche ('óhitű'), adică ortodoxă (Fényes 1851, II: 75). Dat fiind că dintre naționalitățile orașului numai românii erau ortodocși, de aici deducem că numărul lor atingea cam 4.000. Așa își amintesc și românii autohtoni: *Patru mii de români*. Din relatarea unei informatoare din Giula, născută în 1921, am aflat că atunci cînd era mică, în Orașul-Mare-Românesc trăiau în vecinătate doar două femei maghiare, toți ceilalți locuitori fiind români: *Aiic dăuă femei ungureşt' or șezut în part'e, tăț or fost rîmâin. (...) Dăuă familii or șezut care or fost unguri, întră rîmâin. (...) Ca prunc io tăță part'e u-ș m umblat, ca prunc merem unu la altu*. După datele statistice ale recensămîntului din 2001, în Giula trăiesc 33.041 de locuitori, dintre care 920 aparțin unor grupuri minoritare: 500 români, 208 germani, 103 țigani, 64 slovaci, 12 sîrbi, 12 ucraineni, 6 sloveni, 5 polonezi, 4 armeni, 3 greci, 2 bulgari, 1 rusin (Népszámlálás 1993, 2001).

Privind datele statistice ale recensămîntului din 2001 referitoare doar la români, sînt cunoscute următoarele date. Întrebările privitoare la naționalitate și limbă din chestionar au fost următoarele.

1. „De care naționalitate aparțineți?”
2. „Căror tradiții, valori culturale aparțineți?”
3. „Care este limba maternă?”
4. „În familie, în cercul prietenilor ce limbă folosiți în general?”

Răspunsurile românilor din Giula referitoare la aceste patru întrebări

1. Naționalitate română	2. Tradiții, valori culturale românești	3. Limba maternă română	4. Folosirea limbii române în sfere informale
500	542	509	419

Este de remarcă, aici, că nu toți cei care se declară cu limbă maternă română folosesc limba română în sfere informale: în familie, cu prietenii. În tabelele de mai jos comparăm datele statistice obținute pe baza recensămîntelor din Giula din anii 1980, 1990 și 2001, referitoare la locuitorii de naționalitate română:

Numărul locuitorilor din Giula de naționalitate română

1980	1990	2001
593	517	500

și la locuitorii din Giula care s-au declarat cu limba maternă – limba română:

Numărul locuitorilor din Giula cu limba maternă română

1980	1990	2001
676	556	509

După cum rezultă din aceste date statistice, treptat, în Giula scade atât numărul locuitorilor de naționalitate românească, cât și numărul locuitorilor cu limba maternă română. În timpul efectuării recensământului, foarte puțini se declară bilingvi, cei mai mulți consideră că un individ poate avea doar o singură limbă maternă și sînt încă puțini aceia care se denumesc: *KÉTNyelVű, ROMÁN MEG MAGYAR. Vorbăsc și româneșt'e și ungușt'e*. De aceea, vom prezenta în cele ce urmează, factorii care au determinat și continuă să influențeze acest proces de asimilare.

CELE DOUĂ ORAȘE ROMÂNEȘTI

Românii din cele două părți (orașe) românești din Giula aveau permanente legături unii cu alții, se și căsătoreau între ei. Una dintre informatoare, născută în 1924, a spus că, după tată, e originară din Orașul-Mic-Românesc, iar după mamă, din Orașul-Mare-Românesc. În aceste două părți ale orașului se află cîte o biserică ortodoxă românească și la fel cîte un cimitir românesc. Textele funerare erau scrise în limba română, în prezent însă cele mai multe sînt scrise în maghiară. Din relatarea profesorului Teodor Oltean am aflat că, românii din Orașul-Mic-Românesc au frecventat exclusiv biserica lor ortodoxă din acest oraș; și cei din Orașul-Mare-Românesc s-au dus doar la biserica lor ortodoxă. Acesta era un obicei respectat cu strictețe. Excepție făceau doar cununile din familie. *Păi, dacă cumva s-o cununat cîneva, deci apoi la biserică, păi se poate că n-am dus acolo. Păi, niș nu l-o lăsat! Nici vorbă n-o fos' să mțrem acolo! Nu-i biserică noastă, acii-i biserică noastă.*

O informatoare din Giula, născută în 1921, a relatat că atunci cînd ea era mică, în Orașul-Mare-Românesc se vorbea românește și biserica ortodoxă era întotdeauna plină de mireni: *Și vorbțu și vîie HÁ, plină iera biserică as' mare. Și dumineca nu numa în sărbători.*

Deși aveau loc căsătorii între românii din cele două părți ale orașului, de cele mai multe ori tinerii își alegeau partenerii de viață din aceeași parte a orașului. *Dascălul mțeu o fost dîn Orașu-Mare dî pă GALAMB UTCA, dî pă Eminescu,*

acolo în colț s-o născut. S-or bătut joc dă bunicu méieu că: – „cê uom îi aiesta, că nu ș-o gășit muiere, numa acol-o mărs întră Ș.-eńt¹ să-și aducă muiere!” Din acest fragment reiese că românii din Orașul-Mare-Românesc se bucurau de un mai mare prestigiu decât cei din Orașul-Mic-Românesc, și *ierau mai bogăți*. Dar o astfel de atitudine de respingere s-a produs și în cazul în care un tânăr își alegea soția din comunitatea românească din Chitighaz: *Io nu cred că s-or bucurat dă mătușe dumńetale* (referire la autoare, A.B.) *că ăăă a lu B. ș-ădus muiere dîn T'it' ibaz. – „Păi, n-or fos' fêt'e în Orașul-Mic-Românesc!?”* Numa o fi fost tare frumoasă!

ROMÂNII AUTOHTONI ȘI ROMÂNII PROVENIȚI DIN ALTE LOCALITĂȚI ROMÂNEȘTI DIN UNGARIA

După origine, românii din Giula se pot grupa în două categorii: românii autohtoni și cei stabiliți din alte sate românești din Ungaria. Românii autohtoni trăiesc de secole în acest oraș. În prezent, numărul românilor care s-au născut în alte localități cu populație românească și care s-au stabilit în Giula este mai mare decât cel al românilor băstinași. De-a lungul deceniilor românii, – într-un număr mai mic sau mai mare – s-au mutat la oraș, în cele mai multe cazuri, motivele erau constante: locul de muncă sau căsătoria. *Că sînt aiiĉ rîmâń amu că mulț or vîńit dî la Micăńeț', dî la Săcal, dă dăpartę asta, și dî la T'it' ibaz, și na, ind'-or fos' uă ńđ'e sînt rîmâń. Mulț s-or mutat aiiĉ! Și mai mulț aiiĉ ș-or luuat în part'ę asta casă* (femeie, n. 1921). De asemenea, trebuie să precizăm faptul că cei mai mulți intelectuali români trăiesc în acest oraș, fiind originari din Giula, dar cei mai mulți sînt originari din alte localități românești din Ungaria. Acești intelectuali vorbesc limba română literară alături de limba maghiară doar în familie, cu părinții, folosesc graiul lor matern.

Românii autohtoni din Giula aveau legătură cu românii din alte localități românești din Ungaria, mai cu seamă cu românii din Chitighaz. Mulți dintre băieții din Giula s-au căsătorit cu fete din Chitighaz și invers. Dar nu numai prin căsătorii au plecat de la sate români în Giula, ci și prin mutarea unor familii întregi la oraș, care le oferă mai multe posibilități de trai. Foarte mulți români stabiliți în Giula din satele românești nu au stabilit legături cu comunitatea românească din oraș. Mai mult, nici nu se mai declară că sînt români, din momentul cînd s-au mutat de la sat la oraș. Unii dintre aceștia, cu nume și rădăcini românești, nu numai că nu se declară, dar chiar își neagă originea românească. Românii, care țin la neamul lor, îi cunosc pe acești conaționali, informatorii îi înșiră din „uliță în uliță”, din casă în casă unde s-au stabilit acești români asimilați.

Înainte de răspîndirea serelor („foliilor”) în sat, micherechenii s-au mutat la Giula pentru muncă. Iar după copii au venit și părinții lor la bătrînețe. Un român originar din Micherechi, stabilit la Giula încă în 1957 (avînd atunci douăzeci de ani), a spus din ce cauză și-a părăsit satul sau natal: *Am fost săraci, am vîńit și stăm la sălaș. A.-NÁL KEZDTÜNK. Am umblat pă nopsam. MINDENT MENTÜNK KAPÁLNI, ARATNI, MINDENT. Pîná n-o vîńi' colbozu, dac-o vîńit colbozu am*

mărs în colectivă. N-am avut încătrău, n-am mărs înapoi la Mikeřt' ș-am rămăs aițe-n colectiv. Care-or vînit mai mult, aciie or vînit atunc cînd o fost colectivă, colhoz. Atunc or vînit mult c-aiic or fost TAGOK cu noi. Ș-apoi nu êe ș'iu io cîț ai o lucrat, ș-or făcut casă, aici or lucrat, ș-apoi s-or dus napoi, da êiie mai mult or rămăs aițe-n Jula. Și care ind'e s-o tras. Trebuie remarcat faptul că și după ce au trecut atîția ani, subiecții își amintesc că au primit un alt nume din partea giulanilor: *Ieste care-or zîs că „scluj”, ieste care o zîs că „bodajeu”, „bodajău”.*(...) *Aș-a zîs că ășt'ę o zîs că „bodajei” tăt am zîs că NA MINDIG MOND c-aș-a zîs, io nu șt'u dî êe or zîs aiçe că „bodajei”. TEHÁT AKI TANYASI.*

O informatoare născută la Micherechi în 1940 a relatat următoarele: *Cînd o fos' foșdălomu, în '56, am fo' la HERCEGHALOM, la lucru. Atunc am vînit d-acolo c-o fost revoluția aței. În 1963 am vînit la Jula. La sălaș am vînit mai naiin' ę'e, aici la sălaș dă Jula s-o ținut. SITKA TANYA HAT. Întră dauă Crișuri, întră Crișu Alb și N'egru. Și d-aprăpe dă VASÚT dă SZANATÓRIUM, dă corbazu acela dă plămîn. (În 1963 [A.B.]) patruzăc (dă familii din Micherechi), și după noi și naiin' ę'ę nășă. Și noi dî la Mikeřt' aș-am vînit aici la lucru cu bițigleta. Am umblat aici la cōportu aiesta dă care n-am ținut.*

Alături de micherecheni, în Giula s-au mutat și foarte multe familii din Săcal: *Mai tare dîp-acol-am auzît dî la Săcal. Dî la Săcal și dî la Apat'eu, da dî la Săcal am auzî' mai mult. Mai dî la T'it' ibaz cît'e unu. Și dî la T'it' ibaz. Da' dî la T'it' ibaz n-așș mult. Dî la Săcal mai mult. Io cum umblu la beserică ș-acolo sînt așș femei mai mult'e le ș'iu că-s d-acolo.*

Subiecții anchetați (născuți între anii 1931–1940) originari din Micherechi, s-au stabilit în Giula între anii 1957 și 1963. Dar și după această perioadă și în prezent are loc o migrare a românilor de la sate în orașul Giula.

Din punct de vedere al limbii vorbite în timpul anchetei efectuate la Giula, am putut sesiza că graiul micherechean al unei vorbitoare a influențat graiul giulan. Întîlnindu-se la biserică, româncele autohtone din Giula vorbesc mai mult ungurește, însă româncele originare din Micherechi au vorbit mai mult graiul micherechean, care apoi a influențat limbajul folosit în Giula.

INFLUENȚE GERMANE ȘI MAGHIARE

Românii din Orașul-Mic-Românesc conviețuiau cu germanii, iar cei din Orașul-Mare-Românesc aveau legături mai strînse cu maghiarii. Dacă privim harta de azi a orașului Giula observăm că alături de cartierul *Németváros* (Orașul-German) se află Orașul-Mic-Românesc, iar între acele două cartiere se află canalul Crișului Alb. *Noi am fost Jula Germană. Păstă sigilul biserici îi scris că: „Sigilul Biserici Ortodoxe Române dîn Jula-Germană”, d-acolo sunt eu. Și sigilul, asta n-am văzut: „Sigilul Bisericii Ortodoxe Române dîn Jula-Mad'ară”.* Unii români din Orașul-Mic-Românesc, povestînd despre trecut, au amintit despre diferențele între comunitatea germană și cea română: *Românî ilę în coșară duțęu dă vînzare la piață, dar mînență icelę pă cap. ETTŐL SZÉP LETT A TEST. Șt'ii cum meręu! Și*

nu pica! Obiceiurile germanilor le-au și influențat pe cele ale românilor. Aceste influențe s-au produs în îmbrăcăminte, în formele diminutive ale numelor de botez ș.a.m.d: *Mi să pare că portul românilor din Orașul-Românesc dă und'e sunt ieu* (Orașul-Mic-Românesc [A.B.]) *o fost tare influențat de către mîeņt. Pentru că la Ștefan nu s-o spus că Fănuță sau... S-o spus că Ștefi, că și la mîeņt să spuie Ștefi. Dac-o fost Ștefan atunĉ o fost unt'u Ștefi. 'Poi Ștefi nu-i românesc. Tot despre germani s-a făcut următoarea precizare: Uit'e, mîeņțaiĉe! M-or t'emut că nu cumva să mă-nvăluiesc. Veneau ște'ilĉ mîeņțaiĉe, dar asta nu-nsemna că dacă mama me și bunică me nu s-o bucurat că vin ște'ilĉ, Dumiezo să le iert'e, care or murit dară d-atunĉi. Dar niĉ babele mîeņțaiĉe nu s-or bucurat că români umblă după ște'ilĉ mîeņțaiĉe, și niĉ nu n-am căsătorit. Dar sunt'em în tare bună relații cu ĉele care trăiesc în viață. Cînd ne-nțihim parcă am fi fraț.* (bărbat, n. în 1926)

Românii din Orașul-Mare-Românesc au fost influențați mai mult de maghiari: *Iar români dîn Orașul-Mare-Românesc tăț or fost influențat de către unguri. În Jula-Mad'ară... La asta io nu pot să răspund că cînd s-o introdus de exemplu ungureșt'e că KIS-OLÁH-VÁROS, NAGY-OLÁH-VÁROS, MINDEN ROSSZINDULAT NÉLKÜL, MINDEN MELLÉK NÉKÜL. – „HOL TANULTÁL MEG ÚSZNI?” – „A KIS-OLÁH-VÁROSI HÍDNÁL VAGY AZ OLÁH-HÍDNÁL.” A MÁSIK NEM VOLT OLÁH-HÍD CSAK EZ OTT LENT AZ VOLT AZ OLÁH-HÍD, MEG A NÉMET-HÍD.*

Din relatarea unei informatoare originară din Orașul-Mare-Românesc, reiese că, unguroaicele nu aveau haine atît de frumoase ca româncele de aici; în acest sens, a și precizat că o unguroaică cerea cu împrumut hainele românești pentru a le îmbrăca la un bal anual mai important: *Bunica me o lăsat aăă ca să o-mormînteze în baie în care s-o cununat. Și hainile așt'e mereu le ĉerĉă împrumut că: – „TUDJA ILONKA,” – MER LINKA VOLT ILONKA. – „TUDJA ILONKA, CSAK EZ A EGY ALKALOMMAL, MEG FOGOM ÉN SZÓGÁLNI ÚGY A NAGYSÁGOSASSZONYNAK!” – ÉS MINDEN ÉVBE ELKÉRTE EGY ALKALOMMAL.*

Conducerea cartierelor din trecut se alegea după anumite reguli: *Asta știu că în 1857 s-or unit ĉeļĉ dăuă orașe. Păi, conducere aparte. În orașul german n-o fos' ROMÁN FŐBÍRÓ. Dar în Jula-Mad'ară o fos' oláh, Părasca o fost, nu șt'u și N'icora PÉTER o fost mi-să pare. Deci VÁLASZTOTTAK OLÁT IS. DE A NÉMETEKNÉL MINKET NEM VÁLASZTOTTAK MEG. MÉG BÍRÓHELYETTESNEK SE. (...) O fost NÉMET-GYULA, KÜLÖN TANÁCCSAL KÜLÖN VEZETÉSSSEL, VOLT MAGYAR-GYULA, KÜLÖN VEZETÉSSSEL.*

Trăind în vecinătatea românilor, germanii au știut și românește: *Și ierau întră noi și mîeņt. Sau mai viņeu, adică ĉei care să jucau cu noi înțălăjeu româneșt'e că strîga mama că: „Todorăș, hai acasă!” – „NA, MENJ!” (...) Adică înțălejeu unile cuvinte. (...) Cînd tatăl meu s-o născut în 1890 încă (...) o fos' un bătrîn neamț care o trăiit întră români, acolo pă VIZI UTCA. O vorbit româneșt'e egzact așĉ ca români, pentru că atunci numa românește să vorbe. (...) Unu Borbil, mort și morț amîndoi cu muiere, Moldovan, or murit fără urmaș, dar aciĉ o fost ultimii care între iei numai româneșt'e vorbeu. (...) Mîeņfi aieșt'e pe care-*

i amint'esc io ierau o corçitură, ierau unguri-mîeņt, româń-mîeņt, deja învălitură ăst'e mai înțălejeu ceva româneșt'e.

PROCESUL DE ASIMILARE AL ROMÂNILOR

După secolul al XIX-lea, – cînd comunitățile din satele și orașele din Ungaria trăiau o viață mai independentă – și comunitatea românească a trăit o viață de sine stătătoare, într-o oarecare separare voluntară, o izolare față de celelalte comunități din societatea maghiară. Începînd din a doua jumătate a secolului al XX-lea, treptat, în societatea maghiară se realizează integrarea satelor și a orașelor. Integrarea socială și economică – apărută ca urmare a mai multor evenimente istorice și politice din secolul al XX-lea –, devine primordială pentru români. Identitatea românească – în multe cazuri – este supusă integrării sociale. Procesul de asimilare e întotdeauna mai accelerat la populația de la orașe decît la cea de la sate. Așa este și în cazul orașului Giula. Într-o altă cercetare de teren am constatat cum informatorii din Chitighaz au precizat faptul că rudele lor, care s-au mutat din Chitighaz la Giula, s-au adaptat obiceiurilor și circumstanțelor de viață de acolo și vorbesc mai mult ungurește și mai puțin românește. *Poț să meri la verișana, pă ulița B. numărul cînê, să vez, că ce-i acolo? Bogăfîie!!! Da' româń nu iește!*" (bărbat, n. 1926)

Întegrarea românilor în societatea maghiară a început în școală. Întrucît școlile de meserii și cele civile au funcționat în limba maghiară, s-a produs, treptat, asimilarea în masa maghiară a absolvenților români care au învățat în aceste școli. Despre acest proces de asimilare spunea un informator următoarele: *In'd'e-s cei patru mii (de români din Giula [A.B.]?) Or dispărut! S-or mad'arizat. Româńi dîn Jula unu s-o făcut astaluș cālalalt s-o făcut, ce șt'iu io êe, șustărmaister. Cum o-nvățat? Ungureșt'e! N-ăpoi atunê? Ș-o luuat româncă, ș-ăcêie o făcut la POLGÁRI ISKOLA patru ai. Înțălej, êe cultur-ăvut? Ungurească!*" (bărbat, n. în 1926).

Numărul românilor din Giula a scăzut și din cauza că o parte din populația românească autohtonă din oraș, în mai multe valuri (la începutul și la mijlocul secolului al XX-lea) a emigrat în Canada și SUA. O altă cauză pentru care românii din Giula și-au părăsit localitatea natală a fost și regimul comunist. Ca urmare, atunci cînd românii din Giula nu și-au găsit un loc de muncă s-au stabilit la Budapesta, la Seghedin și în alte părți ale țării, pentru a-și putea asigura un loc de muncă. În felul acesta, numărul românilor din Giula s-a micșorat treptat, fără prea multe șanse de a se reveni la situația inițială.

Din secolul al XX-lea, ca urmare a apropierii a comunităților române de cele maghiare a rezultat căsătorii mixte româno-maghiare, ceea ce a efectuat îndeosebi comunitatea românească. *Mulț nu să bucură, mulț părinț nu să bucură că fata sau băiatu' să-nșară cu unguņică sau femeie cu ungur. Dar n-ai êe faêe!* În aceste familii mixte româno-maghiare, limba folosită era cea pe care ambii soți o vorbeau, limba maghiară. *Unguri cu rîmâń, ș-apui dac-o fos' uă bărbatu ungur, uă femeie unguņie, i-or dus la unguri. Și prunêi i-or dus acolo.*

Realizarea căsătoriilor mixte româno-maghiare, ca un factor al asimilării românilor în masa maghiară, a avut și are loc în cazul mai multor români din oraș, ceea ce înseamnă o mare pierdere pentru neamul românesc: *La mine o fost tragediie când nepotu' m'eu din T'it' ibaz, ș-o luuat ungușică. Când o făcut facultat' ę în Româniie!* Dar cu timpul, în cele mai multe cazuri, tot ce era odinioară neobișnuit, de neacceptat, devine obișnuit și acceptabil.

Un alt factor care a favorizat asimilarea românilor din orașul Giula au fost și acele evenimente din secolul al XX-lea, când unele grupuri minoritare (germani, slovaci) din țară au fost strămutați forțat în alte țări, ca Germania sau Cehoslovacia. Și pînă azi, teama românilor din Ungaria de a fi strămutați forțat în România este înrădăcinată la mulți dintre ei. Iată un fragment dintr-un interviu: *Odată o profesoară română, română din Bibor, s-o plîns că – „JAJ, DE SZÖRNYŰ ÁLMOM VOLT!” – „HÁT MI A SZÖRNYŰ ÁLOM?” – „AZT ÁLMODTAM, HOGY MINKET ÁTTELEPÍTETTEK ROMÁNIÁBA.” Gata! Asta-i mentalitatea!*

Am aflat de la o informatoare din Giula, născută în 1921, că românii băștinași din Orașul-Mare-Românesc au dispărut și au murit, și că abia au mai rămas cîte doi-trei: *Că ę-or fos' rîmâni aiic s-or și-mproșcat, ș-or și murit mai mult care-s d-o vîrstă cu mine, or mai tînăr cu cîțva. Spunu-ț că numa noi sînt'em amu I-NÉ, K-NÉ, și io.*

Unii dintre românii din Giula cunosc destul de bine urmele comunității românești băștinașe, îi cunosc și pe descendenții românilor giulani. Mulți dintre aceștia însă nu mai simt acea legătură cu neamul din care fac parte. Doar își amintesc că unii dintre strămoșii lor au fost români. În contactele lor zilnice uneori semnaleză acest fapt: *Pentru că pot să spun că: – „IDE FIGYELJEN! MAGÁBA VAN ROMÁN VÉR.” Zice că: – „VAN, MER ÖREGANYÁM AZ VÓT, VAGY APÁM!”* Copiii și nepoții lor nu-și vor mai aminti nici de aceste rădăcini...

Variantele limbii române vorbite în Giula

Limba română vorbită în Giula are două variante: *graiul arhaic local (graiul giulan) și varianta literară din Giula (varianta suprapusă locală)*. Pe lîngă acestea, de la o situație formală pînă la una informală, se pot stabili mai multe stiluri de vorbire. Aceasta înseamnă că limba română vorbită în localitate nu este omogenă, ea variază de la o situație de vorbire la alta și, într-o anumită măsură, de la un vorbitor la altul.

Graiul giulan a fost vorbit de acei români băștinași din localitate, care de veacuri întregi au trăit în această localitate. Urmașii acestora sînt foarte puțini, iar limba vorbită de ei a devenit treptat limba maghiară. Vorbitorii acestui grai azi sînt în vîrstă de 70–80 de ani. Particularitățile graiului din Giula pot fi scoase în evidență dacă acesta este comparat cu (1) alte graiuri românești din Ungaria, (2) limba română standard. Graiul giulan poate fi considerat o subdiviziune a *subdialectului crișean*. Se știe că subdialectul crișean nu este omogen, cum nu sînt omogene nici celelalte subdialecte românești – nefiind variante standard – și, ca urmare, nu toate caracteristicile dialectale din graiul giulan sînt identice

cu cele din alte graiuri aparținătoare subdialectului crișean. Față de limba română standard, graiul giulan prezintă anumite similitudini, dar și diferențieri fonetice/fonologice, morfologice, lexicale, diferențe în modul de comunicare etc. Domeniile de folosire ale graiului sînt: familia și vecinătatea – prietenia (într-o anumită măsură, alături de varianta literară și limba maghiară).

Față de limba română standard *varianta literară din Giula* are multe asemănări dar și diferențieri în ceea ce privește fonetica/fonologia, morfologia, lexicul etc. Această diferențiere este influențată mai cu seamă de statutul vorbitorilor, cum ar fi: vîrsta, sexul, instrucția școlară. Domeniile de folosire ale variantei literare sînt: biserica, școala, grădinița și alte instituții cu caracter românesc din oraș (în anumită măsură, alături de varianta de grai și limba maghiară).

Graiul din Giula

Variantele teritoriale sînt acele variante de grai care sînt vorbite de românii din cele în jur de douăzeci de localități (sate și orașe) din județul Bichiș (ung. Békés megye), județul Csongrád (ung. Csongrád megye), județul Bihor (ung. Hajdú-Bihar megye), și de cei care sînt originari din aceste localități. Diferențele lingvistice între graiurile locale nu sînt atît de mari încît acestea să împiedice înțelegerea între vorbitori. Similitudini mai însemnate se arată între graiurile vorbite în județul Bihor și localitatea Micherechi. Celălalt grup, alcătuit pe baza criteriului similitudinii, cuprinde graiuri din județul Bichiș (cu excepția Micherechiului), iar al treilea grup, fiind cel mai mic, este vorbit în județul Csongrád. Diferențele sînt identice cu acele diferențe lingvistice care apar în România în graiurile vorbite în zona orașelor Oradea, Arad și Timișoara. Variantele teritoriale din aceste trei grupuri de graiuri nu sînt unice, în fiecare grup, într-o proporție mai mică sau mai mare, ele diferă de la o localitate la alta.

Folosirea graiului giulan în trecut și în prezent

La începutul secolului al XX-lea limba română era folosită mai cu seamă în familie, la biserică și la școală. „*Acasă românește' e am vorbit. (...) Păi pîn' la doi aî ieram în sălaș. D-apoi ă am vorbit românește' e, d-apoi cînd am ieșit afară, țată lumę vorbe ungureșt' e, îci colo mîențește.*” (bărbat născut în 1926). O informatoare născută în anul 1921 a mărturisit că bunicii ei nu au știut vorbi bine ungurește. Acasă se vorbea numai românește. Iată un fragment dintr-un dialog între mama și fata din anii copilăriei:

Mama: *Ind'-ai fost?*

Fata: *La mătușe.*

Mama: *JA! N-am șt' iuut, că ind'e ieșt'. Barem ză că ind'e meri!*

În casa părintească, deci în anii 1920 și în anii 1930 numai românește vorbeau. „*Noi prunêi am umblat șa și întră prunê unguri și m-ai voro=, d-acasă părințî tă' rîmînește' e.*” În familia ei sora a fost prima din familie care s-a măritat în familie unde nu s-a vorbit românește. În această familie s-a vorbit limba maghiară,

deoarece cu toate că socrul sorei a fost născut român, dar soacra ei era nemțoaică. După ce sora ei s-a căsătorit, când era și soțul de față vorbeau numai ungurește, căci soțul nu știa românește. În această perioadă, pe stradă, în vecini au trăit românii împreună cu ungurii. Copiii au mai avut cu unii dintre copiii unguri conflicte din cauza originii lor: „*HÁT, fost-o care n-or băjocorit și or zîs ȳrbe d-acîle. Și noi i-am spus alcum.*” Dar alături de aceștia s-au găsit și unguri care au stat de partea românilor: „*O fost o ungureie= ungușie ă o fos' tare bună dă rîmân, nu i-o părut rău pă ii, numa pă acîie i-o părut rău cîiîe băjocoreu rîmânii. Și o zîs cătă miîe odată că dacă a zîc uariîîe cătă miîe că BÜDÖS OLÁ 'TE MEG MODJAD NEKI, HOGY TE MEG PUGRICS VAGY!' C-aș-ȳr zîs cătă unguri.*” (femeie născută în 1921). Această informatoare octogenară a povestit și despre acele neplăceri când au scris și desenat murdării pe ușa bisericii, ce s-au întîmplat după schimbarea regimului din Ungaria din 1989. Reacțiunea unei românce în vîrstă din Giula a fost că a rugat-o pe informatoare, fiind și ea româncă din oraș, să nu vorbească românește pe stradă: „*O viîit pă ulița asta la biserică, și i-ȳtun c am ieșit și n-am dus laolaltă ș-am vorbit. Cînd am ajuns la ulița or viîit și alți merșu în oraș uă în bișe= uă la bișerică, uă cê șt' iu io. Îc cătă miîe că:*

- «Nu vorbi rîmânîșt'e că n-auud!»
- «Nu, mă miie cê!» Și mai tare am zîs. «Nu, mă miie io» – zîc– «M-am ă născut dă rîmână, aaa dă rîmân-oi și muri! Ce t'e t'emi?» Zîc dă.
- «Da'» – zîc – «nu vez că c-or scris și pă ușe la biserică?»
- «Că scriie! Că nu multă vșme i-or scriie ii! Mmma facă-ș voie, dacă îs așe. Dară nu t'-ii arăta că t'e t'emi? Mai rău îi dacă t'e t'emi.» Ș-apu zîc:
- «JAJ, tu, tu nu t'e t'em?»
- «Nu!» – zîc – «Nu!» «Dă cîtă t'e arîș» – zîc – «că ieș' mai ăăă dă t'e t'emi» – zîc – «c-ȳtît-a fi mai rău.» Ș-apoi n-o mai zîs cătă miîe nîmic pînă n-am ajuns la biserică.»

Întrebînd subiecții români autohtoni din Giula, referitor la faptul dacă se mai vorbește graiul strămoșesc român în oraș, răspunsul este negativ: „*Nu pș!*” Ori: „*Dacă iește cu cîiîe vorbăsc. (...) D-apoi cînd mărg la biserică acolo cu cîiîe mă-ntăhîesc. C-așe așe în ulița asta nu iește cu cîiîe să vorbăsc. (...) Nu pș le placê ni c i lor, mai ales a lu C. Zîc: «Tu! În limba asta t' -ai crescut, numa nu-ȳ placê să vor= (= vorbîșt')!» D-ap' și ie-i acolo întră unguri, tăt ungurîșt'e vorbăsc. Și io mi-s aii c, da' dacă viîe uare cîiîe la miîe dă-i rîmân, io numa rîmân= (=rîmânîșt'e).» (...) Ceea ce pșvîșt'e limba vorbită la Jula, io nu mai po c să vă spun ni c o pșșană dîn Orașul Mic Româîesc, și io cred că ni c în Orașul Mare Româîesc nu mai iește ă nu! Nu! (A.B.: Aȳ spus că asta-i limbă țărănească?) Păi, era limbă țărănească, bine acum-am... Uită, io dă exemplu io n-am șt' iuut că cê-i acîie „bădancă”. (A.B.: Aici în Jula s-o spus?) Nu s-o spus. (A.B.: La Micherechi se spune.) La Mic= d-apoi cînd am= m-am început cariera, 'tun c am fost dascăl la șcala ortodoxă, dar după masă ieram la internat ăăă grijem dă prima promoție: domnu M., cîiîe mai iera? Domnu I., pă ășt e ierau prun c dă z cêe ai, unșprăz cêe ai. (...) Aușem că ind'e m-i „bodanca” (...) la*

noi n-o fost , „tașc”-o fost. Limba micăret’ e’ască diferă mai multă ce dîn Julia dăcît, noi mai mult sînt’ em cu t’ it’ ihăze’ni. (...) On julan s-o-nsurat dîn T’it’ ibaz, altu familiē Mărcuș s-o-nsurat dîn Băta’iiē. (...) Noi am vorbit „rîmâneșt’ e” la T’it’ ibaz tot „rîmâneșt’ e” așe-i? (...) „De ce” – „dîr ce”, așe-i? La noi în Julia: „dîr ce să mă duc? Nu mă duc!” (bărbat, n. 1926).

Nume de familie, nume de botez și supranume

Dacă în viitor limba română va fi mai rar folosită, în comunitatea românească a orașului Giula, unele nume românești totuși vor mărturisi urmele de odinioară a românilor de aici. Iată câteva dintre numele de persoane și variantele lor înregistrate pe casete.

Nume de familie: Ardelean, Borbil, Cîmpian (Cîmpean), Cohan (Cohanu), Crișan, Dobrița, Guba, Hotoran, Lazar, Magdu, Maniu, Mișcuța (Mișcuția), Moldovan (Moldovanu), Nădăban (Nădăbanu), Nicoara (N’icoara), Murășanu, Oltean (Olteanu), Pancu, Păndău, Piscoi, Pojar (mătușe Pojărzie), Pomuț, Precup, Sabău, Suci, Șumândan, Ungureanu, Voniga.

Nume de familie colective: Cîmpia’ni, Mănuleșt’i, Mișcuțeșt’i (Mișcuțășt’i), Șumânde’ni.

Nume de botez: Aurica, Catița (Cătiță), Coriolan (Cori), Cornel, David (Vidu), Dumitru, Elena (Linca), Elisabeta, Eughenia, Felicia, Florica (Flare), Gheorghe (D’iță, D’ord’e, D’uri), Greviluța, Ilie, Ioan (Iouan), Lazar, Livia, Lucreția (Lucreții), Maria (Măriuța), Mihai, Nicu, Norica, Persida, Petre (Petre), Sidonia (Sidi), Sofia (Fica), Teodor, Victoria (Vita).

În comunitatea românească din Giula, ca de obicei în alte localități românești din Ungaria, a fost mare numărul oamenilor cu același nume de familie sau cu același nume de botez, ba chiar, de multe ori, cu ambele nume identice. Omonimia aceasta antroponimică este rezolvată prin ivirea *supranumelor* (și a *poreclelor*). Pentru aceasta este un lucru evident, dacă unui nume de familie corespund mai multe supranume. De exemplu, pentru numele de familie *Oltean* din Giula au corespuns trei supranume. Dintre informatorii originari din Giula cei mai mulți nu își mai amintesc ce fel de supranume aveau românii din oraș. Memoria unora a mai păstrat câte un supranume, cum ar fi *a lu Dreghiș*. Acest supranume este explicat de un informator, născut în 1926, că este o formă românească al lui DRÁKFI, nume compus din cuvîntul român *drac* și cuvîntul maghiar *fi* (‘fiú’) (fiu al dracului). În dicționarul numelor de familie românești nu găsim acest nume, doar formele asemănătoare: *Dreghici*, *Drăgici*, *Drăghiciu* care, după Iorgu Iordan, provin din numele slav *Dragiĉ* (Iorgu 1983: 182). Iată câteva supranume giulane: *Crișan* (a lu *Greviluța*, a lu *Piscoi*), *Moldovan* (a lu *Băbuță*, a lu *Nuțu*), *Cîmpian* (a lu *Pipilicu*).

Bilingvismul: un beneficiu pentru toți – pierdut în trei generații

O informatoare, originară din Giula, în vîrsta de 79 de ani, își amintește că în familie, cînd era mică, vorbeau în ambele limbi, și românește și ungurește. Părinții vorbeau mai mult românește. Maică-sa vorbea românește cu soțul ei, tata informatoarei, care a decedat cu cîteva ani în urmă. Bunicii totdeauna românește vorbeau: „*buniçi tăt rîmâneșt'-or vorbit, șt' iț, așe mai biîe o șt' iut rîmâneșt' e ca ungureșt' e. Și și ie o umblat, nu șt' iu, doi aî uă cît? Nu șt' u că tă la șcală română*”. La școala confesională română, între ore, elevii vorbeau și românește și ungurește. Copiii vecini, unguri și români, s-au jucat împreună, vorbind doar ungurește. Cînd s-a căsătorit, în căminul ei, nu a mai vorbit atît de mult românește, cum vorbea odinioară în casa părintească. În prezent, zi cu zi vorbește tot mai puțin românește și cu maică-sa, care are aproape o sută de ani. Cu soră ei, în prezent, vorbește numai ungurește. Atunci cînd era mică, a știut bine românește. Din relatarea informatoarei s-a aflat, că în prezent rar vorbește românește și, are senzația, că nu se exprimă bine românește, nu știe corect să vorbească limba română...

Bibliografie

Maria Berényi (ed.), *Românii din Ungaria de azi în presa română din Transilvania și Ungaria secolul al XIX-lea (1821–1918)*, Giula, 1994

Fényes Elek, *Magyarország geographiai szótára. I-II. kötet*. Nyomatott Kozma Vazulnál, Pest, 1851

Hocópán Sándor – Alexandru Hoțopan, *Méhkeréki szólások és közmondások – Proverbe și zicători din Micherechi*, Békés megyei Tanács V.B. Művelődési Osztálya és a Magyarországi Románok Demokratikus Szövetsége, Gyula, 1974

Jordan, Iorgu, *Dicționar al numelor de familie românești*., Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983

Kiss Lajos, *Földrajzi nevek etimológiai szótára*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980

Nagy Ilona, *Gyula utcanevői (1851–1987)*. Magyar névtani dolgozatok, 139., Budapest, 1994

1990. évi népszámlálás. Anyanyelv, nemzetiség településenként 1980, 1990. 1993. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest

Népszámlálás 2001. 4. Nemzetiségi kötődés. A nemzeti, etnikai kisebbségek adatai. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2002

Semnele diacritice folosite:

ĉ (africată alveopalatală surdă) *ĉas* (ceas).
 d' (oclusivă palatală sonoră) *d'al* (deal)
 ę (e deschis) *ġet'e* (fete)
 g' (oclusivă velară sonoră palatalizată) *g'ină* (găină)
 k' (oclusivă palatală surdă) *k'indă* (tindă)
 ń (nazală palatală) *ńam* (neam)
 ą (o deschis) *ąre* (soare)
 t' (oclusivă palatală surdă) *t'ept* (piept)

Alte semne:

= pusă în urma sau înaintea unui cuvânt arată că el nu este complet.
 [] între paranteze se dau completările sau observațiile anchetatorului: [rîde].
 « » marchează un citat.
 Z arată că anchetatorul nu a auzit clar cuvîntul.
 aaa/eee/uuu/etc. triplarea sunetelor desemnează ezitarea în vorbire a informatorului
 ă/ăăă desemnează ezitarea
 (...) desemnează omisiuni din textul interviului.
 CSÓKOLOM: cuvintele maghiare sînt scrise cu litere mari, iar împrumuturile din limba maghiară sînt redată în sistemul de transcriere românesc: *lipid'eu*.

Note

1. Cercetarea a fost sprijinită de Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria. Acest studiu s-a făcut pe baza anchetei efectuate în Giula în anii 2003 și 2004. Locutorii au fost în număr de 16, cărora, cu această ocazie, doresc să le mulțumesc pentru sprijinul acordat. În timpul anchetei am folosit atât metoda de cercetare dialectologică, cît și cea sociolingvistică. Pe teren am efectuat o conversație dirijată, cuprinzînd întrebări despre viața socială și culturală din trecut și din prezent; am cules material onomastic și toponimic; am folosit un chestionar cuprinzînd întrebări în legătură cu folosirea limbii române și a celei maghiare în localitate și despre atitudinea localnicilor față de limbă. Am aplicat și un test cu privire la lexicul din grai, care conține 100 de cuvinte. Întregul material a fost înregistrat pe casete. Pe lîngă aceste metode, am aplicat și observația directă a participanților.

2. Țin să citez cît mai multe exemple din interviurile înregistrate cu giulanii români. Cititorul, și prin acestea, va avea o imagine mai amplă despre limba română vorbită în primul deceniu al secolului al XXI-lea în Giula.

3. Nume colectiv de familie. De multe ori, din politețe, nu figurează numele de familie.

Stella Nikula

*„Așe să zîce pî la noi...”
(Proverbe și zicători la românii
din județul Bichiș)*

Cultura populară, atît cea materială, cît și cea spirituală, ne uimește din ce în ce mai mult prin varietatea sa pe care ne-o prezintă atunci cînd încercăm să pătrundem în lumea satului de odinioară, iar această bogăție a informațiilor încă existente pe teren, a unor adevărate comori, ne îndeamnă să pornim pe noi și noi cărări, pentru a descoperi tărîmuri încă necunoscute.

O străveche și bine documentată înțelepciune străbate spre omul secolului al XXI-lea atunci cînd pătrunde în universul proverbelor și zicătorilor, al acelor „*voarbe din bătrîni*”, care deseori au o vechime indescifrabilă și sînt purtătoare de valori eterne. Omul satului tradițional a trăit totdeauna cumpătat, într-o armonie perfectă cu mediul care îl înconjoară, înțelegînd menirea fiecărui fenomen, a fiecărui gest. Aceste învățături înțelepte, rod al gîndirii milenare a unui popor, în cazul de față a românilor din Ungaria, reprezintă o sinteză a obiceiurilor, a reglementărilor individului în societate. Sînt totodată și îndreptare de conduită morală în familie și în societate, în cele mai diferite împrejurări, demascînd și criticînd atitudini, stări și situații.

Această specie literară care oglindește gîndurile și speranțele unui popor, și ale umanității, își trage obîrșia din experiența omului care, datorită unui bun spirit de observație și unei bogății lingvistice deosebite, unei mari măiestrii în arta vorbirii, a ajuns să formuleze sentințe considerate demne de a fi immortalizate.

Proverbele și zicătorile la început s-au strecurat neobservate în vorbirea zilnică, mai apoi au apărut și în primele texte scrise, cum și în *Biblie*, *Kalevala*, *Panciatantra* ș.a. Aceste vorbe au fost extrase din evenimentele satului, ori au fost cîndva formule finale sau concluzii ale unor povestiri sau anecdote, în timp ce altele își au rădăcinile tocmai în maximele unor texte religioase sau laice.

Mulți reprezentanți de seamă ai literaturii, cît și ai altor domenii au acordat, și acordă și în prezent, o deosebită importanță acestor creații de o rară expresivitate. Homer și grecii le numeau „*epea pteoroenta*”, adică „*cuvinte înaripate*”, în timp ce Herodot spunea că sînt „*învățături înțelepte*” moștenite „*din vechime*”, ca glas al zeilor și al înțelepților. Aristotel le considera rămășițe ale unei filozofii foarte vechi, iar Erasmus din Rotterdam una dintre cele dintîi științe ale umanității, depozitare ale înțelepciunii acesteia.

Proverbele și zicătorile, caracterizate de concizie, circulație mare, expresivitate și formă accesibilă tuturor vorbitorilor limbii, ne introduc într-un univers uman psihologic, trădîndu-ne numeroase informații referitoare la spațiul de unde provin, la caracteristicile comunității din patrimoniul căruia fac parte, cît și în

legătură cu relațiile interumane, atât în cadrul strâns al familiei, cât și în cel larg al societății, dar și referitoare la epocile în care s-au creat obiceiurile și idealurile acestora.

Concentrînd în numai cîteva cuvinte rezultatele acumulate în cadrul unei observații îndelungate, „*în vorbe puține, un conținut mare*”, cum spunea Galen, proverbele și zicătorile scot în evidență aspecte ale vieții cum: prietenia, dragostea, cinstea, generozitatea, solidaritatea, sinceritatea, prudența, modestia, cumpătarea, ospitalitatea, obligația față de membrii familiei sau ai grupului etnic din care face parte, lupta dintre bine și rău ș.a.m.d., cât și prezintă unele figuri reprezentative ale satului: prostul, țiganul, leneșul, mincinosul, preotul, intelectualul etc. Acestea îndeamnă la cultivarea calităților pozitive ale omului și la pierderea celor negative, dar și la depășirea momentelor grele ivite în viața fiecăruia dintre noi. Prin toate acestea ele oferă tuturor un adevărat îndreptar etc.

Vechimea lor este greu de stabilit. Datorită forței lor expresive numeroase proverbe și zicători au rezistat mai multor secole. Însă evoluția permanentă a societății, schimbarea modului de gîndire, a contribuit la „învechirea” idelor și a reglementărilor, atrăgînd după sine dispariția unora dintre ele. Desigur și noile relații și-au găsit locul în „*cuvintele bătrînilor*”, care astfel s-au îmbogățit cu sensuri noi, în timp ce cele care nu mai corespundeau cerințelor societății erau reformulate ori excluse din repertoriu.

Atît bogăția lingvistică, cât și cea etică a acestei specii literare a atras atenția multor cercetători ai folclorului românesc ca: Anton Pann, Iordache Golescu, Iuliu A. Zane ș.a. Operele marilor scriitori, la rîndul lor, conțin o mare seamă de proverbe și zicători. Așa se întîmplă și în cazul lui Ion Creangă, Ioan Slavici, George Coșbuc, Mihail Sadoveanu, Lucian Blaga ș.a. Însuși Mihai Eminescu manifesta un deosebit interes, culegîndu-le și folosindu-le în creațiile sale. Accentuînd valoarea deosebită a speciei, Constantin Brîncuși susținea că dacă ar fi un cercetător al moralei și ar trebui să alcătuiască un cod etic, l-ar construi numai pe bază de proverbe și zicători.

Vraja acestei „*arhive vii a umanității*” a atras încă de la începutul carierei și atenția cercetătorului **Alexandru Hoțopan**, care timp de mai multe decenii a cules și a prelucrat folclorul românilor din Ungaria, oferind prin activitatea sa de pionierat, un exemplu demn de urmat generațiilor viitoare.

Lucrarea de față, în care informațiile culese sînt redată în ordine alfabetică, deschide o nouă poartă spre spiritualitatea românilor din Ungaria, oferindu-ne posibilitatea de a intra în contact cu modul de gîndire al unui mînunchi de oameni trecuți prin nenumerate încercări ale vieții. Astfel, materialul cules devine pentru cititor o cale de a cunoaște și a înțelege atitudini față de marile evenimente care au survenit pe parcursul vieții, și raportul cu lumea înconjurătoare, cu viața de toate zilele.

*Aceie ști ce-or uitat alți.
Acila strîgă la care-i arde casa.
Acru-i ca uățātu.
Adevăru strălucește, minciuna îi turbure.
Adevăru ustură.
Adună la tînăreță ca să ai la bătrîneță.
Adună vara ca să ai iarna.
Afacere-i afacere.
A fi sărac nu-i rușine.
Ai carte, ai parte.
Ajunje ș-o bîță l-on car dă uale.
Ajutăț fratile, și dacă numa cu voarba.
Albina face mnere dulce, da te mai și împunje.
Altă fărină să macină la moară.
Altu să te laude nu gura ta.
Am scăpat dă dracu și am dat dă mă-sa/tată-so.
Apa cînd să umflă și munți îi strămută.
Apa liniștită te-nșală.
Apa stînje focu.
Apa trece, ptetrile rămîn.
Apile cile mici în cile mari să varsă.
Are albeață la uăti.
Are gînduri negre.
Are gură cît o șură.
Are pană al urete.
Are păsărele(-n/la cap).
Are ptele groasă (pă/la obraz).
Ascultă cu uretile, vez cu uătii, da gura-ț tacă.
Ascultă tăte, da nu le și crede.
Astăz cu bani, mîne fără bani.
Astăz miie, mîne fîie.
Astăz ploaie, mîne ninje și poimîne iară-i soare.
Așe-i ca vreme.
Așe i-o fost norocu.
Așteaptă să-i pice mură-n gură.
Atîta aleje că la urmă a culeje.
Atîta be pînă ce stă dracu pup.
Atîta l-o lăudat pînă ce i-or crescut coarne.
Atîta să-ntinde ața pînă ce nu să rupe.
Atîta s-o jucat cu focu pînă ce s-o ars.
Atîta fîne pace pînă vre și vecinu.
Auru-i teie care multe uși dăștide.
Auru-i uătiu dracului.
Auru și-n gunoi tă aur rămîne.*

*Bun îi cila care să poate bucura dă binile altuie.
Bun îi on uom bătrîn la casă.
Buruiana să scoate cu rădăcini cu tăt.
Buruiană ieste în tătă ogreada.
Buturuga mică-mboardă cociie.
Ca acasă la tine, nicări nu-i mai bine.
Cale bătucită nu trabă lăsată.
Cale bătută-i ce mai bună.
Cale ce direaptă-i ce bună.
Calu are patru picioare și tă să-mpedică.
Calu bun îl vinz dîn iștălău.
Calu bun traje și la deal.
Calu primit în dar nu să coată la dinț.
Capătu laudă începutu.
Ca piparca-n uăti.
Ca pîn uretile acului (o trecut).
Capu duce picioarele și nu picioarele capu.
Capu plecat nu-l taie sabiie.
Cărțile dă joc îs cărțile dracului.
Ce aduni la tînăreță îi ave și la bătrîneță.
Ce coț aciiie aflî.
Ce-i curat nu trabă spălat.
Cei dîntîi or fi ciie dî pă urmă, și cei dî pă urmă or fi cei dîntîi.
Ceie ce muiere leagă nici dracu nu mai dăsfăce.
Cei folos că iești mîndru dacă iești încăpăfînat.
Ce-i mai rău dăcît o muiere? Doauă!
Ce-i mîndru, acăreni îi place.
Ce-i pă inimă îi și pă limbă.
Ce-i pre mult nu-i sănătos.
Ce-i rar să pare mai dulce.
Cela avut să plînje mai tare că-i sărac.
Cel avut să plînje mai tare dăcît cila sărac.
Cel ce să-ncălzește la soare nu-i pasă dă lună.
Cel ce să uită în vînt nu samănă, cel ce coată-n nori nu seceră.
Ce mai bună laudă vine dî la alfi.
Ce mai bună mamă îi tata.
Ce mai bună meserie îi ceie care nu te lasă sărac.
Ce mai mare avere-i avere sufletului tău.
Ce poț face astăz nu lăsa pă mîne.
Ce samini aceie îi culeje.
Ce s-amîna nu să uită.
Cel bat spune adevăru.
Cel care coată adevăru nu-i uărb.
Cel care mere pă drumu drept nu să rătăcește.*

*Cel cu minte nu s-apropie dă cel biclean.
Cel tuns ușor să teaptână.
Cere luna și stelile dî pă cer.
Cere p-on lucru cît dracu pă mă-sa/tată-so.
Cinci jejite are brînca, mēgis nu să asamănă unu cu altu.
Cinci jejite are brînca și nu s-a asamănă nici unu întră iele.
Cine are gînduri bune doarme/trăiește bine.
Cine astăz fură on uou mîne fură on bou.
Cine bate la cila ii să dăștide.
Cine băluie cu sabiie dă ie moare.
Cine coată află.
Cine coată-n nori nu seceră.
Cine coată pă dracu îl află.
Cine dă dîn brînci nu să-neacă.
Cine doarme cu frica nu trăiește mult.
Cine doarme mult ajunje sărac.
Cine doarme mult trăiește puțin.
Cine doarme să și visază.
Cine după ce umblă acie și capătă.
Cine face bine bine află.
Cine face lui îș face.
Cine făgădește multe puține împlinește.
Cine fuje după doi iepuri nu prinde nici unu.
Cine fură astăz on uou mîne fură on bou.
Cine gîndește bine bine trăiește.
Cine gîndește mult terde multe.
Cine-i flămînd pita i-i gînd.
Cine-i sănătos îi și bogat.
Cine-i sătul nu-l crede pă cel flămînd.
Cine iubește iartă.
Cine întreabă nu greșește.
Cine învață la tînăreță să hodinește la bătrîneță.
Cine lucră are, cine șede rabadă.
Cine lucră și tace mai multă treabă face.
Cine lucră să mînce.
Cine mîncă puțin sara îș laudă somnu dimineața.
Cine mîncă puțin sara, îș lunjește viiața.
Cine mințește și fură.
Cine-mparte parte-și face.
Cine n-are dreptate acela strîgă mai tare.
Cine n-are prunci n-are cine să-l pominească.
Cine n-o coștolit amaru nu ști ce-i țucuru.
Cine n-o văzut pă dracu să să uite la tine.
Cine nu dă îi uom rău.*

*Cine nu dăştide uătii dăştide bucsa.
Cine nu-i zoclotit dă duşmani are sufletu-npăcat.
Cine nu învaţă la tînăreţă plînje la bătrîneţă.
Cine nu-l coată pă dracu dă păstă iel.
Cine nu lucră nu mîncă.
Cine nu lucră nu zminţeşte.
Cine nu să mulţămeşte cu puşinu pterde ce-i mult.
Cine nu vede altan pîn sîta îi uărb.
Cine pă altu cinsteste pă iel să cinsteste.
Cine pă altu omineşte pă iel să cinsteste.
Cine păbaru cinsteste cu nimic să află.
Cine păşeşte mereuaş dăparte ajunje şi iel.
Cine poate cioante roade.
Cine rîde dimineaţa plînje mai tîrzîu.
Cine rîde la urmă rîde mai bine.
Cine rîde vinere plînje duminica.
Cine sapă groapă altuie uşor pică în ie.
Cine samănă culeje.
Cine samănă spini spini a şi culeje.
Cine samănă vînt aleje furtună.
Cine să bagă în horă/danţ trabă să şi joace.
Cine să bagă întră lupi trabă să urle şi iel.
Cine să culcă cu cîinii să scoală cu pureci.
Cine să culcă flămînd să scoală fără datorii.
Cine să joacă cu dracu dă păstă iel.
Cine să joacă cu focu pînă la urmă să arde.
Cine să-ndăluie dă dimineaţa dăparte ajunje.
Cine să-ndăluie dimineaţa la drum dăparte ajunje.
Cine să-ntoalecă cu porcii să umple dă tină.
Cine să poartă (uşor) să-mpedică.
Cine să pripeşte să pîrleşte.
Cine să pune c-on prost îi prost şi iel.
Cine să scoală dă dimineaţa dăparte ajunje.
Cine să teme dă moarte nu trăieşte.
Cine s-o ars cu zama suflă şi în apă.
Cine-ş coată nevastă fără pată nănsurat rămîne.
Cine-ş încalcă jurămîntu nu-l primeşte nici pămîntu.
Cine-ş învaţă pruncu dă mic a ave bucurie cînd a fi mare.
Cine şti carte are patru uăti.
Cine tă aleje la urmă rău culeje.
Cine trăieşte bine mult trăieşte.
Cine umblă la Crăciun cu chimeşe la Paşti poartă bituşe.
Cine umblă mereuaş dăparte ajunje.
Cine umblă cu mnere să linje pă jejite.*

*Cine vorbește mult uă ști multe, uă mințește.
Cine vre să șadă pă doauă scauăne pică întră iele.
Cinste cîntărește mai mult dăcît banu.
Cinste dai, cinste aflî.
Cinste nu să cumpără, nîcii să vinde.
Ciuru nou cerne bine.
Cizmaru n-are cizme, iară săbăuu n-are hane.
Cizmaru umblă cu cizmile sparte.
Cizmaru umblă dăscuț.
Cînd corăbiie să-neacă, șoaricii fug.
Cînd doi să sfădesc, a triile cîștigă/dobîndește.
Cînd iești tînră lucră, ca să ai la bătrîneță.
Cînd mîța a uoua.
Cînd mîța nu-i acasă, șoarecii joacă pă masă.
Cîmile bătrîn nu latră la lună.
Cîmile care latră nu mușcă.
Cît ai clipi dîn uăti.
Cît dai atîta iei.
Cîte capuri atîte căciuli.
Cîte căși atîte obiceiuri.
Cîte sluji ai atîta dușmani brănești.
Cît îi ceru și pămîntu.
Cît îi negru sub undiie.
Cît trăiește mult pățește.
Cît trăiești nădăjduiești.
Cît draci în iad și mai mult cu unu.
Cît uoamini atîte păreri.
C-o brîncă te mîngîie, cu alta te deară.
Coamă lungă/păr lung și minte scurtă.
Coată acu pîntră paie.
Corb la corb nu scoate uătii.
Creapă ptele pă iel dă sănătos ce-i.
Creapă și uouăle dă frig.
Crește ca dîn uăti.
Cu bani poț face tâte.
Cu brîncă goală nu ajunș dăparte.
Cu ciuru nu aduci apă dî la rîu.
Cu găzducii tăț s-ar face neam.
Cui i-i foame nu aleje.
Cui suflă-n foc îi sār scînteiele în uăti.
Cujetă bine nante d-a vorbi.
Cum îi boieru așe-i și sluga.
Cum îi bună zîua așe-i și sănătate bună.
Cum îi bună zîua îi și sănătate bună.*

*Cum îi dracu așe-i și tată-so.
Cum îi dracu așe-i și tămîie.
Cum îi iapa îi și mînz.
Cum îi întrebare așe-i și răspunsu.
Cum îi mama așe-i și fata.
Cum îi nașu așe-i și finu.
Cum îi păstoru așe-i și turma.
Cum îi plata așe-i și lucru.
Cum îi plata așe-i și mulțamu.
Cum îi pomu îi și rodu.
Cum îi sacu îi și peticu.
Cum îi sămăna așe-i secira.
Cum măsuri așe ți s-a măsura.
Cu minciuna n-ajunji dăparte.
Cu minciuna te scoli da nu te culci.
Cu muierile și cu pruncii să nu glumești.
Cum ți-i așterne așe îi durmi.
Cum ți-i ferbe așe îi mînca.
Cum ți-i lucru așe ți-i plata.
Cu nădejde trăiești, cu ie și mori.
Cununiie fără hididuș și casă fără sfadă nu să poate.
Cu on strop dă ploaie pămîntu nu să moaie.
Cu prostu nu glumi.
Cuptoru bun coace pita bună.
Cură ca dîn uăl.
Cu trupu în biserică, cu gîndu la dracu.
Cu una dă, cu alta ie.
Cu vreme tâte să fac.
Cu vreme tâte să-nștimbă.
Dacă n-ai ți-pele, bune-s și opincile.
Dacă nu știi ce-i apa, nu te suii în luntre.
Dacă ptere on hărmăsar, pui altu la cociie, că tăt așe a traje și iel.
Dacă tăcei, filozof rămînei.
Dacă te-apucă soarile în pat, nu ți-i face avere astăz.
Dacă te unești cu alți, învinji dușmanii.
Dacă vorbile-s dă arjint, tăcere-i dă aur.
Dacă vrei, poț.
Dacă vrei să prinț pasăre, n-o spărie.
Dai on bou pîntru on bou.
Dai on jejet, și-ț vre tătă brînca.
Dacă-i vorba dă-nvățătură, niciodată nu iești bătrîn.
Dacă-ț cîntă cocoșu în prag, goștii îs la ușe.
Dă buruiiană numa așe schepi dacă o scoț cu rădăcina.
Dăcîț găzduc și beteag mai bine sărac și sănătos.*

*Dăcît mîncare fîpată mai bine mașă crepate.
Dăcît multe și rele mai bine una și bună.
Dăcît o miie dă ani răi mai bine unu bun.
Dăcît on ocoș beteag mai bine on măgar sănătos.
Dăcît sărac mai bine drac.
Dăcît slugă la cicoi mai bine cioban la uăi.
Dăcît on car dă frumuseță mai bine on sac/o căldare dă minte.
Dăcît ț-oi da mai bine na.
Dă c-o brîncă și ie cu alta/doauă.
Dă cu direapta și ie cu sînga.
Dă inde nu-i nici Dumnezo nu ie.
Dă în gropi și zîua la amneaza mare.
Dă lotri/hoțî dîn casă nu te poț feri.
Dă morț să zîce numa bine.
Dă on prost rîd și cîinii.
Dă popă nu scapi nici mort.
Dă uomu mort să zîce numa bine.
Dă voarba bună nu te doare gura.
Deal cu deal să-nfîlnește, da uom cu uom.
Dinde nu-i nici Dumnezo nu ie.
Direptate tă-dauna ieșe la iveală.
Dî la adevăr la minciună nu-i cale lungă.
Dî la cela care gîngăvește voarbă pă-nțăles n-aștepta.
Dî la opincă pînă la vlădică.
Dî la voarbă la fapte-i cale lungă.
Dîn cale uomului bat și Cristos s-o abătut.
Dîn cătrău bate vîntu?
Dîn chepeneag căciulă.
Dîn cîne nu faci clisă.
Dîn drac drac să face.
Dîn gura prostului aflî adevăru.
Dîn nimic tă nimic să face.
Dîn rujiță răsar și spini.
Dîn sămînță proastă nu ies roade bune.
Dîn sămînță răsar și pomii.
Dîn stropi să fac și bălțile.
Dîn tăt răuu ieșe și ceva bun.
Dîn fînțar face armăsar.
Dîn zmîntă multe înveț.
Dîrt-on cui poț terde o potcoavă.
Doarme ca tunu.
Doauă mîță înt-on sac nu întep.
Doauă muieri rele nu fac cît una bună.
Doauă și cu doauă fac patru.*

*Doi cîrmaci p-on vapor nu sã poate.
Doi uãti vãd mai bine dãcît unu.
Domn-o dat, Domn-o luuat.
Dracu cînd o-mbãtrînit s-o cãlugãrit.
Dracu nu-i așe dã negru pã cum îl feștesc.
Dracu nu doarme.
Dracu nu face bisericã.
Dracu zace în inima prostului.
Dragoste îi uoarbã.
Dragoste-i uoarbã și surdã.
Dragoste înțãleje tãte limbile.
Dreptate o fac domnii.
Drumu bãtut nu trabã lãsat.
Ducã-sã pustiii!
Duce apã la morț.
Dulce ca mnere.
Dulce-i fruptu cel oprit.
Dulce la limbã, amar la inimã.
Dumnezo dã, Dumnezo ie.
Dumnezo nu te bate cu bîta.
Dumnezo ști.
Dupã bãtaie mulț viteji s-arîtã.
Dupã ce cã-i surd nici nu aude.
Dupã ce tunã vine ploaie.
Dupã faptã și rãsplatã.
Dupã greu vine și ușor.
Dupã lucru mult hodina mult ajunje.
Dupã ploaie cãciulã!
Dupã ploaie chepeneag.
Dupã ploaie nu mai trabã cãciulã.
Dupã ploaie vreme bunã.
Dupã rãzboi mulț viteji s-arîtã.
Dupã rîs vine plîns.
Dupã tri zîle și dã goști te sature.
Dupã vreme re îi sãnin.
Dupã vreme re vine ce bunã.
Dușmanu nu-ț vre bine.
Face dîn iarnã varã.
Face dîn fînțar hãrmãsar.
Face haz dã nãcaz.
Face pã dracu-n patru.
Fala și beștie aduc sãrãcie.
Fapta bunã laudã uomu.
Fapta bunã n-așteaptã rãsplatã.*

*Fapta bună nu moare niciodată.
Faptele dăscupără gîndu.
Faptele grăiesc/vorbăsc.
Fața spune ce ascunde inima.
Fă bine și așteaptă rău.
Făgădește și nu-mplinește.
Făgăduința îi datorie curată.
Fă pita bună că-i mînca și tu dîn ie.
Fă pita bună că tu-i mînca dîn ie.
Fă-te frate și cu dracu pînă ce treci podu.
Fă-ți iarna car și vara sanie.
Ferește-mă, Doamne, dă uărtaci că dă dușmani mă feresc io.
Feru că-i fer și tă rujinește.
Fete multe sărăciie la casă.
Fiecare lucru are prețu lui.
Fiecare sfînt traje cu brînca mai întîi lui.
Fiecare-i dător cu o moarte.
Fiecare-i gazdă în casa lui.
Fiecare-i stăpîn în casa lui.
Fiecare-i stăpîn pă capu lui.
Fie iarna cît dă rece numa mărțîșoru treacă.
Fie pîne cît dă re tă mai bine-i în țara me.
Fii cu uăti-n patru.
Foame dă cele mai bune sfaturi.
Foame-i cel mai bun bucătar.
Foc foc nu stînje.
Focu ce nu te arde nu-l zdrîgla.
Focu cu apa nu să uărtăcesc.
Focu modolit te arde.
Frate, frate, da brînza-i pă bani.
Frate-i cila care împărțește cu tine ce are.
Frate-i cila care nu te lasă greu.
Frate ți-i acila care te ajută.
Fratile ți-l poț apăra dă dușman, da dă iel, nu.
Frica păzește uomu.
Fricosu să spăriie/teme și dă umbra lui.
Frumuseța să veștejește, da-nțălepciune crește.
Fuga-i rușinoasă, da-i sănătoasă.
Fuje ca dracu dă tămîie.
Fum fără foc și prost fără noroc nu să poate.
Fură și vițălu dă su vacă.
Fură uouu dă su găiină.
Gardu cu proptele pică dă vînturi rele.
Găiina bătrînă face zama bună.*

*Găiina vecinii face uoauăle mai mari.
Găiina vecinului face uoauă mai multe.
Găzdacu mîncă cînd vre, sărăca, cînd poate.
Găzdoaie bună îi cununa cășii.
Gîndești-te bine nante d-a vorbi.
Gîndești-te dă astăz ce-i mîncă mîne.
Gluma mai are și capăt.
Gîndește-te nante d-a vorbi.
Gluma-i glumă, treaba-i treabă.
Goscu năpofțit n-are scauăn.
Graba strîcă treaba.
Gre boală-i bucsa goală.
Gura lumii numa pămîntu o astupă.
Gura te rădică, gura te cacă.
Haba, că mamă numa una ieste.
Haba-i cap dacă nu-i minte.
Haba-i uomu cît gardu dacă minte i-i la dracu.
Haba-mbrece minciuna în hane mîndre adevăr tă nu să face.
Haina face pă uom.
Hanile zguroasă să spală-n casă.
Hanile zguroasă să spală acasă.
Hîrtiie multe rabdă.
Hoțu să teme dă hoț.
Hoț pă hoț cunoaște.
Hoțu dî la hoț învață.
Iaca dracu, udă pragu.
Iarba re nu ptere.
Iarna n-o mîncă cîinii.
Iartă-l, Doamne, că nu ști ce face.
Ieri să juca întră fete, astăz șede întră muiere.
Ieșe cuiu dîn sac.
Ieșe cuiu la iveală.
Ieșe la iveală pînă la urmă.
I-or scos hula pîn sat.
Ii s-o urît (amu) cu binile.
Inde baba face dracu nu mai dășface.
Inde dai și inde creapă.
Inde-i ața mai subțîră acolo să rupe.
Inde-i dragoste îi și sfadă.
Inde-i lanțu mai sclab acolo să rupe.
Inde-i minte îi și noroc.
Inde-i muiere dracu nu mai are dă făcut nimic.
Inde-i muiere dracu nu mai are dă lucru.
Inde-i muiere-n casă dracu nu mai are dă făcut nimic.*

*Inde-i putere acolo-i și dreptate.
Inde-i sărăcie îi și sfadă.
Inde-i vorbă nu-i sfadă.
Inde mere suta mere și mie.
Inde mîncă doi mîncă ș-a triile.
Inde nu-i cap nu-i nici noroc.
Inde nu-i cap vai dă picioare.
Inde nu-i foc fum nu ieșe.
Inde nu-i frică dă bărbat nu-i rușine nici dă sat.
Inde-s doi putere crește.
Inde traje inima te duc și picioarele.
I-o dat una păstă nas.
I-o făcut cruce.
I-o pierdut dracu măsura.
I-or crescut coarne.
Iartă-l Doamne, că nu ști ce face.
Iute ca dracu.
Iute ca piparca/piperu.
Îi a dracului.
Îi a noua spiță dî la roată.
Îi arde dracului tămîie.
Îi arde drumu sub tălpi.
Îi bătaie dă cap numa.
Îi bătrîn ca pămîntu.
Îi bătut/lovit cu leuca.
Îi bătut dă Dumnezo.
Îi bine să știi cînd trabă să taci
Îi bun numa cînd doarme.
Îi bun (numa) dă ce-s bune păcatile.
Îi ca arjintu viu.
Îi cal nărăvaș.
Îi ca sare în bucate.
Îi ca vîntu.
Îi cu bube-n cap.
Îi cu doauă feță.
Îi cu musca pă caciulă.
Îi dă cătă duleu.
Îi dă neam.
Îi dăstul o bîță la on car dă uale.
Îi dăstul on năcaz o dată.
Îi dă viță.
Îi doarme norocu.
Îi dracu gol.
Îi dracu la icoane.*

*Îi făcătură.
Îi ferbe sînjile.
Îi frig dă vin lupii-n sat.
Îi hienzește o spiță dî la roate.
Îi lasă gura apă.
Îi mai bine în coliba ta dăcîț în palatu altuie.
Îi mai lungă sîmbăta ca duminica.
Îi mai scumpă zama dăcîț carne.
Îi mai ușor să faci rău, dăcîț bine.
Îi năcioplit.
Îi nins dă vreme.
Îi poamă bună.
Îi prost ca noapte.
Îi pui dă drac.
Îi pute lucru.
Îi roșu ca dracu/racu.
Îi sac fără fund.
Îi scump la voarbe.
Îi scump la tărîță.
Îi sîngur cuc.
Îi stîlpu cășii.
Îi sucit.
Îi suflă vîntu cenușe.
Îi surd ca pămîntu.
Îi știmbăreș ca vreme.
Îi tare șod.
Îi tăcut cuc.
Îi teie la tâte.
Îi topor.
Îi trăznit dă Dumnezo.
Îi trup și suflet.
Îi tunat.
Îi ține dă urît.
Îi umblă gura ca morișca.
Îi (uom) scump.
Îi vacă dă mulș.
Îi zîmbrit.
Îl are pă dracu-n jeb.
Îl baj pă dracu-n casă cu lăutarii și nu-l poț scoate nici cu o miie dă popi.
Îl duce cu voarba.
Îl duce dă nas.
Îl traje dă limbă.
Îl traje pă dracu dă coadă.
Îl țipi pă ușe și să bagă pă fereastă.*

Îl vinde și pă tată-so.
În blidu gol și lingura să bate.
În casa lenișului în tătdauna îi sărbătoare.
Încălzești-te cît arde focu.
Îndrugă cîte tâte.
În plăcere ieste și durere.
În sacu legat nu știi ce-i băgat.
Întindi-te pînă poț.
Întindi-te pînă inde îț ajunje țoala.
Întîi ascultă, apoi vorbește.
Întîi capu să gîndească, apoi gura vorbască.
Întă moașe multe să terde și pruncu.
Întrebare nu cere bani/pită.
În țara uărbilor tioru îi împărat.
Înșăleptu făgădește și prostu traje nidejde.
Înșăleptu învață dîn pățaniie altuie.
Înșăleptu înșăleje și dîn voarbe puștine.
Înșăleptu nu vorbește multe.
Înșăleptu tace și face.
Învață la tînrăreță ca să știi/ai la bătrîneță.
Învățăm cît trăim.
Învățătura-i ce mai bună avuștie.
Învățătura nu să cumpără cu bani.
Îș bate dracu nevasta.
Îș bate joc dă iel.
Îș face dă cap.
Îș terde sărita.
Îș terde viața adunînd avere.
Îț dă cu lingurița și-ț ie cu ciie dă tras.
Judecă-te întîi pă tine, apoi pă altu.
La așe cap așe căciulă.
La bătrîneță nu mai prinde minte.
La calu bun ii dăstul ș-o lovitură.
La care bate ii să dăștide.
Lacrimile dușmanului nu te-nșele.
La dracu pă uscat.
La dragoste nu ieste șfat.
La față mîndru, la suflet zgîrcit.
La gură-i place, la fund, na, drace.
La lemnu tare trabă săcure bună/ascușită.
La masa gata multe muște să adună.
La năcaz cunoști uărtacii.
La năcaz să vede cine fi-i frate.
La nevoie să cunoaște uărtacu și nevasta la boală.

*La plăcinte înainte, la război înapoi.
La plăcinte mult s-adună.
La pomu lăudat să nu te duci cu sacu.
Lasă-mă să te lăs.
La stăpînu scump scluga-i boată.
La stuțu cu mnere multe muște să adună.
Lauda dă sine nu miroasă a bine.
La uomu cu noroc ferbe uala fără foc.
La uomu găzdac și dracu îi leagănă pruncii.
La uomu găzdac și dracu vine cu colaci.
La uomu barnic sărăcie să uită numa pă fereastă, da nu să bagă.
La urmă să vede cine a fi cel dîntîi.
La ușe săracului nici cîmile nu vine.
La vreme caldă dîn mijlocu iernii să nu te-ncrez.
Leac dă teamă nu-i.
Leagă sacu la gură pînă-i plin.
Lene doarme și sărăcie o apără dă muște.
Lene îi cucoană mare care cere dă mîncare.
Lene îi mama răutăților.
Leneșu fuje dă ici-colo.
Leneșu mult zolește.
Leneșu mult pterde.
Limba dulce mult aduce.
Limba te taie mai rău ca sabie.
Limba tomnește, limba strîcă.
L-o apucat pă dracu dă coarne.
L-o dus Zbenga.
L-o lovit inde l-o durut cel mai tare.
L-o-nțărcat d-aci.
L-o prins cu mîța-n sac.
L-o prins pă Dumnezo dă picioare.
L-o vîndut dă pomană.
L-o vîndut pă dracu și uo cumpărat pă mă-sa.
Lucri o vară și să duce-nt-o sară.
Lucru bine început îi făcut dă jumătate.
Lucru bun greu să dobîndește.
Lucru bun nu să face iute.
Lucru-l face pă uom.
Lucru l-o făcut pă uom.
Lucru pă care nu-l prețuiești îl terz.
Lucru rău nu-i dă valoare.
Lucru străin nu ține cald.
Lume-i pă dos.
Lume nu-i cît să vede pă fereastă.*

*Lume nu s-o făcut înt-o zi.
Lupii nu să mîncă întră ii.
Lup îmbrăcat în ptele dă uaie.
Lupu îș schimbă păru, da năravu ba.
Mai bine ceva, dăcît nimica.
Mai bine cunoaște calu stăpînu dăcît iista pă iel.
Mai bine întreabă dă doauă uări dăcît să te zmințești o dată.
Mai bine mai tîrzîu dăcît niciodată.
Mai bine on prunc bun dăcît zece, da rai.
Mai bine o pasăre în colivie dăcît una pă gard.
Mai bine sărac lipit dăcît avut prăpădit.
Mai bine sărac și curat dăcît avut și rușinat.
Mai bine sărac și sănătos dăcît avut și beteag.
Mai bine știop dăcît fără picior.
Mai bine tîrzîu dăcît niciodată.
Mai ușor prinț mincinosu dăcît cîmile știop.
Mai ușor să spune o minciună dăcît adevăru.
Mamă numa una ieste.
Mare-i grădina Domnului, multe dobitoace întep în ie.
Măgaru duce povara altuie.
Măru roșu poate ave și verme.
Măru nu pică dăparte dă pom.
Măru putred strîcă o grămadă dă mere.
Mătura noauă mătură bine.
Mere-ai ca neaua d-amu-i anu.
Mere ca dracu-n popă.
Mere uălu la fînînă pînă ce nu să sparje.
Meserie bună îi avere.
Meserie-i brățară dă aur.
Mic ca acu și rău ca dracu.
Mic la stătură, iute la minte.
Mic la stătură, mare la inimă.
Micuțal ca macu și iute ca dracu.
Mincinosu pă mincinos nu înșeală.
Mincinosu cînd spune drept să-mbolnăvește.
Mincinosului nu-i crez nici dacă spune drept.
Mincinosu cu gura lui să dă dă gol.
Minciuna-i boală, adevăru-i leac.
Minciuna umblă pîn lume, dreptate șede pă loc.
Minte dă bătrîn, putere dă tînăr.
Minte-i ce mai bună avere.
Minte sănătoasă în trup sănătos.
Mîncă răbdări prăjite.
Mîndrie aduce sărăcie.*

*Mîndriie îi soră cu prostie.
Mîndriie uărbește uomu.
Mîndru-i ciie ce-ț place ție.
Mîța blîndă șoareci adună.
Mîța blîndă te diară rău.
Mîța grasă nu prinde șoareci.
Mîța opărită fuje și dă apa rece.
Moara bună macină orice.
Moare flămînd cu pita-n brîncă.
Moarte n-are leac.
Moarte nu iartă pă nime.
Moarte nu-ț dă dă știre cînd vine.
Moarte nu-ț spune cînd vine.
Moarte nu vine cînd o temi.
Moarte tace și face.
Morfi cu morfi, viii cu cei vii.
Mortu dî la groapă nu să mai întoarce.
Mnelu blînd suje dî la doauă uăi.
Muiere are gîndu dracului/năcuratului.
Muiere bună aur ajunje.
Muiere ca și cîmile: latră, da nu mușcă.
Muiere fără bătaie nu-i bună.
Muiere hotărește, satana împlinește.
Muiere-i albina cășii.
Muiere-i dracu, numa coarnile-i hienzăsc/lipsăsc.
Muiere-i mai re ca dracu.
Muiere-l judecă pă dracu și-l scoate dator.
Muiere multe spune, bărbatu tăte la loc le pune.
Muiere o scos bărbatu dîn rai.
Muiere tînră ca vinu nou tă ferbe.
Muiere vede și ce bărbatu numa zărește.
Multe gîște înving ș-on porc.
Multe știie, da nimic nu-mplinește.
Multe vorbește, da nimic nu-mplinește.
Mulțamește-te cu ce ai.
Mulțămire-i ce mai bună avere.
Mult făgădește, puțin împlinește.
Mult te bucuri dă zîtua în care ți să adeveresc spusăle.
Mult trăiești, mult pățăști.
Mulț văd, da puțîni înțăleg.
Munca îi brătară dă aur.
Musca flămîndă înțapă rău.
Munte cu munte nu să-nfîlesc, da uom cu uom, ba.
Muntile nu să teme dă neauă.*

*Na, drace.
N-ajunje nici o pipă dă băgău.
N-are minte nici cât o găiină.
Nasu-n cer și fundu-n apă.
Năcazu să ține dă uom ca umbra.
Nărodu întâi vorbește, apoi gîndește.
Neamurile nu ți le poți aleje.
Neamurile văzute mai rar îs mai scumpe.
Nevasta mîndră nu poate scăpa dă voarbe.
Nevasta ție-ți placă nu vecinului.
Nevastă-ți mai poți afla, da mamă, ba.
Nevoie învață uomu.
Nici cât îi negru su undii.
Nici iel ca dracu, da nici dracu ca iel.
Nici în rai nu-i bine sîngur.
Nici o haznă că iești mîndru dacă iești încăpățînat.
Nici soarile nu poate încălzî tăt pămîntu.
Nime n-o murit dă lucru.
Nime nu-i profet în țara/casa lui.
Nime nu-ți poate da minte și noroc.
Noapte dă sfaturi bune.
Noapte tăte mîțăle-s negre.
N-o crede nici dacă-i d-on cot iarba pă teptu ii.
Norocu-i după cum și-l face uomu.
Norocu nu-ți stă-n drum.
Norocu să-nșimbă.
Nor pîntră stele nu dă fîn, nici nuiete.
Nu aștepta mură-n gură că nu-i ajunje zîua bună.
Nu bate inde nu ți să dăștide.
Nu călca șerpile care doarme.
Nu cere ajutor dî la cel năputincios, nici dî la cel leneș.
Nu umblă cîinii cu covriji la coadă.
Nu da binelui cu picioru că i-i duce doru.
Nu da poveță celora care nu te-ascultă.
Nu da pasăre dîn brîncă pîntru ciie care zboară.
Nu dorm tăț cei care au uății întiși.
Nu face numa pă jumătate.
Nu făgădi ce nu poți împlini.
Nu fuji după cocie care nu te ie.
Nu haina face pă uom.
Nu ieste uom fără zmîntă.
Nu-i boală fără leac.
Nu-i carne fără cioante.
Nu-i cum gîndește uomu, ci cum vre Domnu.*

*Nu-i curăță uoauăle.
Nu-i fum fără foc.
Nu iese împărat fără supuși.
Nu-i iese sat fără câni.
Nu ii-s căprile acasă.
Nu-i nici dă soare, nici dă răcoare.
Nu-i nimic dă scump ca sănătate și banii.
Nu-i ogreadă fără uscături.
Nu-i pădure fără uscături și uom fără vină.
Nu-i soare fără umbră.
Nu-i suiș fără scoboriș.
Nu-i uom fără năcaz.
Nu judeca după cum arită, ci după cum face.
Nu-l ajunje raua.
Nu lăsa bîta în brîncile prostului.
Nu lăsa pă mîne ce poț face astăz.
Nu-l biruie nici pămîntu.
Nu-l crede nici dacă-i d-on cot iarba pă teptu lui.
Numa c-o floare nu să face primăvară.
Numa hăizașu ști ce ferbe uala.
Numa moarte-i fără leac.
Numa nu-i lucru curat.
Numile bun avere aduce.
Nu-nveț pînă ce nu te-ai împedecat.
Nu orice nor aduce ploaie.
Nu păzî stîna cu lupu.
Nu poț face tă pă placu altora.
Nu poț fi cu năcuratu-n jeb și cu inima-n rai.
Nu poț scăpa dă ceie ce ț-ți scris.
Nu poț scluji la doi domni d-odată.
Nu poț șide pă doauă scauăne d-odată.
Nu rîde dă bătrîni că și tu-i ajunje.
Nu să spun tâte ce le știi.
Nu schepi dă ce ț-i scris.
Nu scopi împotriva vîntului că-ț nimeresti mustețăle.
Nu știi dă ce te-ngreși.
Nu știi dinde sere iepurile.
Nu ști bărbatu ce ști tăt satu.
Nu ști stînga ce face direapta.
Nu-ș vine-n uări.
Nu tâte care sclipesc îs dă aur.
Nu tâte ce le vez îs a tale.
Nu tâte ce zboară să și mîncă.
Nu tăt uomu-i uom.*

*Nu tăţ care-ţi dau poveţă îs şi uărtaci.
Nu tăţ care-ţi vorbăsc mîndru îs şi uărtaci.
Nu te băga inde nu te teamă.
Nu te băga în apă numa dacă ştii să-noţ.
Nu te du la pădure fără săcure.
Nu te juca cu focu.
Nu te-mpropti dă stîlpu putrăd.
Nu te-mprumuta dî la uomu sărac.
Nu te-nfrăţi cu cel biclean.
Nu te prinde că te frije.
Nu te prinde dă ce nu-i a tău.
Nu te-ncrede în cînile care dă dîn coadă.
Nu-ţi băga brîncă-n furnicar.
Nu-ţi băga nasu inde nu-ţi ferbe uala.
Nu-ţi pune minte cu prostu.
Nu umbla cu gura căscată că s-or băga muştile-n ie.
Nu umblă cînii cu covriji la coadă.
Nu vede mai dăparte numa pînă la vîrvu nasului.
Nu vede pădure dă pom.
Nu zî hop pînă n-ai sărit.
Nu zî hop pînă n-ai sărit şanţu.
Nu zî hop pînă nu treci şanţu.
O ajuns cizma pă masă.
O ajuns dîn colţ în pînză.
O ajuns la coada vacii.
O ajuns uouu mai cuminte ca găina.
O obraznicu traje folosu.
O brîncă spală pă alta.
Ocoşu făgădeşte, prostu nădăjduieşte.
O dată moare uomu.
O dată vede naşu buricu finului.
O dat brîncă cu dracu/norocu.
O dat dă dracu.
O dat o raită ca Gîrbu pîn Canada.
O dăspicat firu-n patru.
O dăzlegat sacu ş-o văzut pă dracu.
O ieşit cu tolvai(u).
O ieşit la iveală.
O îndeţat viţălu-n vacă dă frig.
O lucrat o vară-ntreagă.
O-mbrăcat chimeşe dracului.
O miie dă duşmani în afara căşii şi nici unu-n lontru.
Ominie îi mai scumpă dăcît avuţie.
O moarte are uomu.*

*On dușman țî-i d-ajuns.
On năcaz naște pã altu.
On pom nu face pădure.
O-ntors cărțile pã față.
O-ntrecut măsura.
On vecin bun mult ajunje/aduce.
O pană n-aduce primăvară.
O picat ca iarna gre.
Orce boală are leac.
Orce nod are și dăzlegare.
Orce pană-ș terde mirosu.
Or îndețat și coarnile dî la vaci dă frig.
O rîndunică nu face/aduce primăvara.
O rîndunică nu face primăvară, nici on pom nu face pădure.
O scînteie aprinde focu.
Otrava-i otravă și dîn potiru dă aur.
O trăznit ca dîn sânin.
O uaie rîioasă umple stîna.
O vacă nu face ciurdă.
O voarbă ca ș-o sută.
O zdrăviiet dracu cînd s-o născut.
O zî nu-i lume-ntreagă.
Pace țîne pînă ce vre vecinu.
Parcă i-o murit capra.
Parcă l-o văzut pã dracu.
Parcă o arat dracu cu iel.
Pas cu pas.
Paza bună te ferește.
Păcatu mărturisît îi pã jumătate iertat.
Pă cine nu leși să moară nu te lasă să trăiești.
Pă dracu la cruce nu-l poț duce.
Pă dracu să nu-l vez, da nicii iel să nu te vadă.
Pădure fără uscături nu ieste.
Pădure dă săcure ptere.
Pădure-i mare, da săcure-i tare.
Pă față ii să vede că ce uom îi.
Pă mincinos nu-l crede nime.
Pămîntu te naște, pămîntu te crește, pămîntu te mistuiește.
Pă mutu nici mă-sa nu-l înțăleje.
Păstă tăt îi bine, da ca la casa ta, niciinde.
Pățaniie îi dascăl bun.
Păunu are pene mîndre, da picioarele i-is urîte.
Pă uomu nici dracu nu-l duce.
Pă uomu rău nici năcuratu nu-l vre.*

*Peștile dî la cap să-mpute.
Peștile mare-l mîncă pã cel mic.
Peștile nu mîncă pește.
Pizma re nu moare.
Pîncă-i bine mulț îs cu tine, da la nevoi – înapoi.
Pîntru bani ie și pã mama/fata dracului.
Pîntru bani îș vinde și sufletu.
Plete lunji și minte scurtă.
Plînje inde nu-l vede și nu-l aude nime.
Plîns – baligă dă mînz.
Ploaie ca dîn uăl.
Ploaie dîn mai aduce mălai.
Poale lunji și minte scurtă.
Poate zbură pasăre fără aripi?
Pofta vine mîncînd.
Pomana bună îi ce dîn urmă.
Pomu cu rădăcini afunde nu să teme dă furtună.
Pomu dîn vîrfu muntelui dă orice vînt să clătește.
Pomu nu să-mboardă d-o lovitură.
Pomu oprit îi dulce.
Porcu spinos fără ace nu ieste.
Porumbii nu zboară fript în gură.
Prețu uomului stă în binile pã care l-o făcut.
Prostiie-i cel mai rău uărtac.
Prostu cîștigă bani, da nu-i adună.
Prostu face ce vede și crede ce aude.
Prostu-i prost și-n zîua dă Paști.
Prostu, pruncu și uomu bat drept grăiește.
Prostu să cunoaște după vorbă, hunsfutu după uăti.
Prostu rîde și cînd nu-i dă rîs.
Prostu tăte le crede.
Prunc cuminte și drac mort nu vez.
Prunci-s dracu gol.
Pruncu și dă drac tă mîndru-i.
Puica dîn vecini tădauna ni să pare gîscă grasă.
Pune paie pã foc.
Pune straje mîța la uală.
Pune-ț lacăt la gură.
Pușca, calu și muiere nu să-mprumută.
Rabdă on ceas, ca să trăiești on an.
Răbdare și tăcere mult ajunje/aduce.
Răsare soarile în tătă zîua, da nu să vede tădauna.
Răsare soarile și dacă nu cîntă cocoșu.
Rău cu rău să răsplătește.*

*Rău faci, rău afli.
Rău îi cu răuu, da fără rău îi și mai rău.
Rău la fire.
Rău pățește pruncu care n-ascultă dă părinț.
Răuu niciodată nu vine sîngur.
Răuu nu rămîne fără pedeapsă.
Războiu nu aleje.
Rîde hîrb dă uală spartă.
Rîde uom dă uom și dracu dă noi.
Rîsu îi frate cu plînsu.
Rîsu te rîde și plînsu te plînje.
Rușinos, da sănătos.
Sacu cu doauă guri greu să umple.
Samănă ca doauă picături dă apă.
Samănă vînt și culeje furtună.
Samini și tu cu cine te uărtăcești.
Satu arde și babile să tiaptănă.
Să bat șetrarii.
Să bucură dușmanu.
Să iei atîta cît ți să cuvine.
Să joacă cu focu.
Să joară că nu fură, și l-am prins cu rața-n gură.
Să mniră ca măgaru la căput.
Sănătate: bună avuție.
Să-ndoaie după cum bate vîntu.
Să-ntoarce roata.
Să plînje că n-are.
Sărac ca dracu.
Săracu cînd capătă atunci mîncă.
Săracu cumpără mai scump.
Săracu dă gînduri să-mbogățește.
Săracu-i străin și-n satu lui.
Săracu nu să teme dă tîlhari.
Sărăciei-i capu răutăților.
Sărăcie face pă uom meșter.
Sărăcie și nevoie te face boț.
Sărăcie te învață.
Să te ferească Dumnezo.
Să țină dă iel ca nevoie dă uom.
Să umflă-n pene ca păuunu.
Să vede dî l-o poștă.
Scoate gistinile dîn foc cu brîncile altora.
Scopește în față cu vîntu.
Scumpu-i stăpînit dă banii lui.*

*Scumpu mult păgubește.
Scumpu nu multe ajunje.
Scumpu nici ce are, n-are.
Sfaturile nu țin dă foame.
Singur cuc.
Sînjile apă nu să face.
Sînjile năvinovat cere răzbunare.
Șita noauă cerne bine.
Soarile nu să poate ascunde dă lume.
Soarile răsare, da și apune.
S-o dat dă gol.
S-o dat păstă cap.
S-o dus baba cu colacu.
S-o dus ca vîntu.
S-o dus da budigăuu.
S-o dus la vînătoare fără pușcă.
S-o dus norocu, haba ții clopu.
S-o făcut luntre și punte.
S-o lăsat pă brîncile lui.
S-o măritat/s-onsurat cu banii.
Somnu dulce nimic n-aduce.
S-o n̄focat ca piparca ce roșie.
S-o opărit bine.
S-or strîns ca muștile la zăr.
S-o spînzurat ca dracu-n cînepă.
S-o suit dracu pă casă.
S-o uărtăcit cu Zbenga.
S-o umflat în pene.
Sparje nuca ca să-i mînci mnezu.
Spune-m cine ți-i uărtacu și-ț spun cine iești.
Spune-m cu cine te uărtăcești și-ț spun cine iești.
Spune voarbe goale.
Stă ca pă ace.
Stă călare pă noroc.
Stă cu foalile la soare.
Stă nante ta ca luceafăru.
Straița goală te omoară.
Strănje bani pîntru zîle grele/negre.
Surdului haba-i cînt.
Sus stele, jos stele, sărăcuța ptele.
Sus stele, jos stele, vai dă tălpile mele.
Șede ca dracu-n spini.
Șede ca dracu pă bani.
Șede pup tătă zîua.*

*Șede pup zîua, la amneaza mare.
Șez la masă dacă Ț-ai adus d-acasă.
Și capra bătrîna ar linje sare.
Și cioara-ș laudă puii.
Și dracu pare mîndru cînd îi tînăr.
Și dîn colibă s-or născut uoamini mari.
Și dușmanu-ț poata da șfat.
Și firu dă păr îș are umbra.
Și găiina uarbă mai află cîte on bob.
Și Iuda l-o sărutat pă Dumnezo.
Și iute, și bine nu să poate.
Și mare urlă cînd să bate dă vînturi.
Și neaua îi bună la vreme ii.
Și vînturile la vreme lor îs bune.
Și-nțăleptu să mai zmințește dîn cînd în cînd.
Și-nțăleptu să-mpedică.
Și paiile au umbră, dapu pomu.
Și păreți au ureti.
Și sătul, și cu bucsa plină nu să poate.
Și viteazu a fost prunc.
Ș-o aflat uala fedeeu.
Ș-o belit nasu.
Ș-o dat uătii păstă cap.
Ș-o ieșit dîn fire.
Ș-o ieșit dîn sărite.
Ș-o luat coada-ntră picioare.
Ș-o luat inima-n dinț.
Ș-o mîncat omîniie.
Ș-o mîncat pita.
Ș-o pus frîuu la gură.
Ș-o rupt creanga dă supt picioare.
Ș-o rupt dracu opincile.
Ș-o uitat zîlile.
Ști ce-or uitat alți.
Știu io că dîn cătrău răsare soarile.
Tace ca cucu după ce s-o dus vara.
Taci și nu te-a dure capu.
Taci și rabdă.
Tata are o inimă, mama doauă.
Tă aleje pînă ce-a culegje.
Tăcere-i dă aur.
Tă l-o dăscosut.
Tătă boala are leac.
Tătă întrebare are și răspuns.*

Tătă lume are o zmîntă.
Tătă lume-i neam, numa io pă nime n-am.
Tătă lume trabă să trăiască cumva.
Tătă mana o ie dîn iel/ie.
Tătă mana uo luuat dîn iel/ie.
Tătă pasăre la cuiibu ii să hodinește.
Tătă pasăre-ș apără puii.
Tătă ploaie începe cu primii stropi.
Tătă uala-ș află fedeeu.
Tătă vaca-ș linje vițălu.
Tăcere-i dă aur.
Tă găina vecinului îi mai grasă.
Tăt cîmile latră-n ogreada lui.
Tăt cocoșu cîntă pă dîmbu lui.
Tăte au hotar.
Tăte încep cu primu pas.
Tăte întrebările au răspuns.
Tăte îș au vreme lor.
Tăte la vreme lor.
Tăte lucrurile numa tri zîle îș noauă.
Tăte or ieși iel la iveală.
Tăte să-nștimbă odată.
Tăte-s pînă la o vreme.
Tăt sacu-ș află peticu.
Tăt sfîntu traje cătă iel.
Tăt începutu are și capăt.
Tăt începutu îi greu.
Tăt nașu îș are nașu.
Tăt obrazu îș are năcazu.
Tăt păcatu îș coată vinovatu.
Tăt pomu are și crenji uscate.
Tăt pomu face frunză, da nu dă și roade.
Tăt puii are găuace lui.
Tăt sacu-ș află peticu.
Tăt suișu are și scoborîș.
Tăt uălaru îș laudă uala.
Tăt uomu cătă iel traje.
Tăt uomu-i gazdă-n casa lui.
Tăt uomu-i împărat în casa lui.
Tăt uomu-i muritor.
Tăt uomu îș poartă cruce lui.
Tăt uomu la cuiibu lui.
Tăt uomu-ș croiește drumu/norocu.
Tăt uomu ști inde-l doare.

*Tăt uomu ști inde-l strîng topancile/șîpelile.
Tău să fie că broaștile s-adună.
Te-a întreba iarna ce-ai lucrat vara.
Te amesteci ca măgaru-n baligă.
Te leji inde te doare.
Teltuiala mare face datorii.
Temă-te dă pizma neamului mai mult dăcît d-a dușmanului.
Temă-te dă vîntu cu neauă.
Toamna să numără gîștile.
Traje ața pînă nu să rupe.
Traje mîța dă coadă.
Trăiesc ca cîmile cu mîța.
Trăiește ca dracu-n popă.
Trăiesc ca frați și să plac ca dracii.
Trăiește ca-n sînu lu Avram.
Trăiește ca peștile-n apă.
Truda dăștide porțile raiului.
Trupu să să hodinească, da minte niciodată.
Tu ți le faci pă tâte cu brîncile tale.
Țandura nu sere dăparte dă butuc.
Țîpă oloi pă foc.
Țîpă paie pă foc.
Uala pă foc și iepurile-n pădure.
Uărbu dă noapte nu să teme.
Uărbu îndrumă uărb.
Uărbului nu-i spune că s-o făcut dă zîuuă.
Uărtacu bun îi mare avere.
Uărtacu bun te îndeamnă la fapte bune.
Uătii care nu să vād să uită.
Uătii grăiesc.
Uătii spun ce ascunde inima.
Uătii vād, inima cere.
Uăti pîntru uăti, dinte pîntru dinte.
Uătii rău rele vede.
Uită-te la mă-să și-nsoară-te cu fata.
Umblă ca pă ace.
Umblă cu cruce la (p)tept și cu inima la dracu.
Umblă cu lumină zîua, la amneaza mare.
Umblă cu capu aplecat.
Umblă cu capu-n jos.
Umblă cu nasu-n sus.
Umblă cu nasu pîntră nori.
Umblă pă cale bătută.
Umblă pă drumuri năștiute.*

*Umblă păstă hotare.
Umblă să dăzgroape morfi.
Una bună și zece rele.
Una gîndește și alta face.
Una-i una, doauă-s doauă.
Una-i una, doauă-s mai multe.
Unii cîntă, alți joacă.
Unii vorbăsc ce știi, alți știi ce vorbăsc.
Untu miie și zăru fîie.
Unu macină, altu mîncă.
Unu samănă, altu culeje.
Unu să naște, altu moare.
Uom dă uom, dapu...
Uom la uom traje (nădejde).
Uomu bat să crede-mpărat.
Uomu bun îi ca pita bună.
Uomu cît trăiește tăt învață.
Uomu face bani și banii pă uom.
Uomu fără bani îi ca pasăre fără aripi.
Uomu harnic n-are praznic.
Uomu îi răsplătit după faptile lui.
Uomu îmbrăcat nu să teme dă iarnă.
Uomu învățat îi cu stea în frunte.
Uomu lacom nu să satură niciodată.
Uomu la tînăreță îi ca ș-on cal fără frîu.
Uomu numa o dată-n viață dă față cu norocu.
Uomu nu joacă dă bună voie.
Uomu prost mult zolește.
Uomu rău fuje ca dracu dă tămîie.
Uomu sărac îi a doile drac.
Uomu-ș coasă norocu.
Uomu și vîntu dă iuniie să-nștimbă ușor.
Uomu tădauna tînjește după ciie ce nu are.
Urîtă-i pasăre care-ș spurcă cuibu.
Urma aleje.
Ușor dai dînt-altuie.
Ușor dăstilinești binile dă rău.
Ușor îi a zîce, greu a face.
Ușor îi să ierț, da nu și să uiț.
Ușor îi să te-mbogățești, da greu să fii fericit.
Ușor îi să te-nsori, da greu să te dăspărțăști.
Ușor judeci pă alți.
Vai dă cap dacă nu-i minte.
Vai dă casa inde bărbatu-i muiere.*

*Vai dă casa inde cocoșu tace și găina cotcodăcește.
Vai dă casa inde-s mult stăpîni
Vai dă stîna inde să bagă lupu.
Vara nu să poartă căciulă.
Văzut-ai v-on drac popă?
Vede paile în uătii altora, da grinda dî la iel, ba.
Vermile mic prinde pești mari.
Viața-i cel mai bun dascăl.
Vinde și pă mă-sa/tată-so.
Vinde și peștile dîn tău.
Vinu bun pă iel să laudă.
Vîntu adună norii și tă iel îi și răsîpește.
Vîntu aduce, vîntu duce.
Vîntu fîpă și pomii mari la pămînt.
Voarba bună unje, ciie re împunje.
Voarba ca mnere, faptile ca spinii.
Voarba ce scapă nu să mai întoarce.
Voarba-i voarbă.
Voarba multă-i sărăciie uomului.
Voarba multă scurtează viața.
Vorba bună porț dăștide.
Vorba dulce mult aduce.
Vorbește cu soacra să-nțăleagă nora.
Vorbești dă dracu și iel lîngă tine.
Vorbești dă drac și uită-l.
Vorbești dă lup, și lupu la ușe.
Vorbile nu potolesc foame.
Vreme bună nu fîne mult.
Vreme dăscuperă adevăru.
Vreme tăte le-ndireaptă.
Vulpe găiini visază.
Vulpe-i bicleană, da mai biclean îi cel care o prinde.
Zăbava strîcă treaba.
Zestre tăte le astupă și pă dracu-l țucă.
Zgîrceniie boală gre.
Zgîrcitu moare cu pita-n gură/brîncă.
Zgîrcitu numa stînga are.
Zîce verz, uscate.
Zîua bună dă dimineață să cunoaște.*

Informatori

1. Ecaterina Ardelean, născută Nicula (1933-1996), Chitighaz
2. Gheorghe Ardelean (1921-2003), Chitighaz
3. Gheorghe Boar (1929-2000), Bătania
4. Florica Boiti, născută Sarca (1929), Aletea
5. Maria Borbil, născută Nicula (1914-1999), Chitighaz
6. Ecaterina Botaș, născută Otlăcan (1908), Otlaca-Pustă
7. Pavel Botaș (1927), Aletea
8. Maria Dobrițan, născută Botaș (1915-2000), Otlaca-Pustă
9. Gheorghe Dulău (1927-2005), Micherechi
10. Sofia Hotea, născută Hergel (1927), Aletea
11. Zenobia Gabor, născută Rediș (1900-1990), Otlaca-Pustă
12. Ioan Iova (1910-2000), Micherechi
13. Mihai Mocan (1920-1992), Aletea
14. Ioan Muntean (1908-1990), Chitighaz
15. Sofia Muntean, născută Șimonca (1914-1999), Chitighaz
16. Alexandru Netea (1922-2000), Micherechi
17. Gheorghe Nicula (1927), Chitighaz
18. Iuliana Nicula, născută Rediș (1933-2001), Chitighaz
19. Zenobia Nicula, născută Rediș (1900-1989), Chitighaz
20. Ana Pilan (1910-1995), Otlaca-Pustă
21. Ana Pilan, născută Szretykó (1913), Otlaca-Pustă
22. Gheorghe Popa (1915-1991), Otlaca-Pustă
23. Florica Poptilican, născută Nicula (1922-2007), Chitighaz
24. Teodor Popuța (1921-1988), Lőkösháza
25. Petru Purece (1928-2004), Chitighaz
26. Gheorghe Rotar (1922), Chitighaz
27. Ecaterina Saltos, născută Rotar (1908-1998), Chitighaz
28. Sofia Szretykó, născută Samfira (1929), Aletea
29. Emilia Tîrnovan, născută Murășan (1913-2000), Bătania
30. Gheorghe Tripon (1927-2006), Chitighaz
31. Florica Tulcan, născută Nicula (1915-1993), Chitighaz
32. Gheorghe Tulcan (1913-1987), Chitighaz
33. Florica Turla, născută Țapoș (1928), Aletea

Bibliografie

Alexandru Hoțopan (1937–2007)

Volume

Méhkeréki szólások és közmondások – Proverbe și zicători din Micherechi, Békés megyei Tanács V.B. Művelődési Osztálya, Gyula, 1974, 279 p.

ALEXANDRU HOȚOPAN–GHEORGHE MARTIN–IOAN RUZSA, *Floricele – Strigături din Micherechi* – Békés megyei Tanács V.B. Művelődési Osztálya, Magyarországi Románok Demokratikus Szövetsége, Gyula, 1975, 90 p.

Poveștile lui Mihai Purdi, Tankönyvkiadó, Budapest, 1977, 131 p.

Pe drum comun – Közös úton, Uniunea Democratică a Românilor din Ungaria, Magyarországi Románok Demokratikus Szövetsége, Gyula, 1979, 56 p.

FLORIAN – *Poveștile lui Teodor Șimonca – Simonka Tivadar népmeséi*, Békés megyei Tanács V.B. Művelődési Osztálya, Békéscsaba, 1981, 228 p.

Împăratu Roșu și Împăratu Alb – Poveștile lui Teodor Șimonca –, Tankönyvkiadó, Budapest, 1982, 226 p.

Világ Szépe és Világ Gyönyörűje, Magyarországi román népmesék, Purdi Mihály meséi, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1982, 332 p.

A magyarországi románok folklórjáról, TIT Könyvkiadó, Budapest, 1986, 78 p.

Istoria bisericii baptiste din Micherechi 1921–1950, Publicația Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria, Giula, 2001, 159 p.

Volum de poezii

Din rădăcini comune (poezii 1991–1992) / Közös gyökerekből (versek 1991–1992), Magyarországi Románok Országos Önkormányzata, Gyula, 1997, 78 p.

Volume redactate

IZVORUL Revistă de etnografie și folclor, Publicația Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Giula, 1982/1, 48 p.

IZVORUL Revistă de etnografie și folclor, Publicația Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Giula, 1983/1, 48 p.

IZVORUL Revistă de etnografie și folclor, Publicația Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Giula, 1983/2, 48 p.

IZVORUL Revistă de etnografie și folclor, Publicația Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Giula, 1984/1, 48 p.

IZVORUL Revistă de etnografie și folclor, Publicația Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Giula, 1984/2, 48 p.

IZVORUL Revistă de etnografie și folclor, Publicația Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Giula, 1985/1, 48 p.

IZVORUL Revistă de etnografie și folclor, Publicația Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Giula, 1985/2, 48 p.

IZVORUL Revistă de etnografie și folclor, Publicația Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Giula, 1986/1, 48 p.

IZVORUL Revistă de etnografie și folclor, Publicația Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Giula, 1988/1, 48 p.

IZVORUL Revistă de etnografie și folclor, Publicația Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Giula, 1989/1, 48 p.

IZVORUL Revistă de etnografie și folclor, Publicația Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Giula, 1989/2, 48 p.

IZVORUL Revistă de etnografie și folclor, Publicația Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria, Giula, 1992, 48 p.

ALEXANDRU HOȘOPAN–EMILIA MARTIN NAGY, *Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria*, 8, Mikszáth Kiadó, Salgótarján, 1993, 134 p.

Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria, 9, Mikszáth Kiadó, Salgótarján, 1994, 111 p.

Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria, 10, Rotapress Bt., Gyula, 1995, 127 p.

Emilia Martin Nagy: *Date etnografice despre românii din Ungaria*, Giula, 1995, 63 p.

Elena Csobai: *Românii din Ungaria de azi*, Giula, 1996, 64 p.

Maria Gurzău Czeglédi: *Nunta la românii din Ungaria*, Giula, 1996. 166 p.

Studii

A mébkeréki táncrigmusokról, In: „Táncművészeti értesítő”, Budapest, 1971/1, 131–140. p.

Strigături, In: „Muguri” Scrieri ale autorilor români din Ungaria, Giula, 1973, p. 289–306.

Poveștile lui Mihai Purdi, In: „Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria”, 1, Red. Ágnes Kovács–Alexandru Hoțopan, Tankönyvkiadó, Budapesta, 1975, p. 73–101.

Strigături din Micherechi, In: „Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria”, 1, Red. Ágnes Kovács–Alexandru Hoțopan, Tankönyvkiadó, Budapesta, 1975, p. 121–131.

Din folclorul micherechean – Despre proverbe și zicători, In: „Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria”, 2, Red. Ágnes Kovács, Tankönyvkiadó, Budapesta, 1979, p. 41–50.

Din folclorul chitighăzean: Prelucrări de basme, In: „Calendarul Nostru”, Giula 1980, p. 173–181.

Înmormântarea la românii din Bătania, In: „IZVORUL”, Revistă de etnografie și folclor, Red. Alexandru Hoțopan, Giula, 1982/1, p. 3–11.

Despre hora mortului – De vorbă cu Vasile Poiendan, In: „IZVORUL” Revistă de etnografie și folclor, Red. Alexandru Hoțopan, Giula, 1982/1, p. 22–27.

„Cum aș cotau fetele și ficiorii data”, In: „IZVORUL” Revistă de etnografie și folclor, Red. Alexandru Hoțopan, Giula, 1983/1, p. 45–46.

Nunta la românii din Bătania, In: „IZVORUL” Revistă de etnografie și folclor, Red. Alexandru Hoțopan, Giula, 1983/2, p. 3–14.

Despre o variantă livească a „Poveștii lui Harap Alb”, In: „Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria”, 4, Red. Gheorghe Mihăiescu, Tankönyvkiadó, Budapesta, 1983, p. 7–45.

Credințe și superstiții din Bedeu, In: „IZVORUL” Revistă de etnografie și folclor, Red. Alexandru Hoțopan, 1984/1, p. 25–33.

Din tradițiile micherechene – Vergelul, In: „IZVORUL” Revistă de etnografie și folclor, Red. Alexandru Hoțopan, Giula, 1984/2, p. 3–9.

Folclorul literar și jocurile de copii la Micherechi, In: „Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria”, 5, Red. Gheorghe Mihăiescu, Tankönyvkiadó, Budapest, 1984, p. 7–33.

Din arhiva culegătorului – Mibai Purdi: „Gîciturii”, In: „IZVORUL” Revistă de etnografie și folclor, Red. Alexandru Hoțopan, Giula, 1985/1, p. 28–31.

„D-a birăii” în șezătorile micherechene, In: „IZVORUL” Revistă de etnografie și folclor, Red. Alexandru Hoțopan, Giula, 1985/1, p. 23–27.

A battonyai románok ünnepei napjairól, In: „Békési Élet”, 1985/3, 295–304. p.

Din arhiva culegătorului – Mircu Mureșan: Din „materialul folcloriatului populațiunei noastre din Bătănia”, In: „IZVORUL” Revistă de etnografie și folclor, Red. Alexandru Hoțopan, Giula, 1985/2, p. 21–39.

„Potolire” – un aspect unic al șezătorilor micherechene, In: „IZVORUL” Revistă de etnografie și folclor, Red. Alexandru Hoțopan, Giula, 1985/2, p. 3–6.

Pótlás – A méhkeréki fonó egy egyedi aspektusa, In: „A III. Békéscsabai Nemzetközi Néprajzi Nemzetiségtudományi Konferencia előadásai”, Szerk. Eperjessy Ernő–Krupa András, Budapest–Békéscsaba, 1986, 441–445. p.

Date etnografice – Dăscântare de diuăți, In: „IZVORUL” Revistă de etnografie și folclor, Red. Alexandru Hoțopan, Giula, 1986/1, p. 44–45.

Din surprizele culegătorului: Perinița la Micherechi, In: „Calendarul Nostru”, Giula, 1987, p. 218–221.

„Furatu și scosu fusălor” la șezătoare, In: „Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria”, 6, Red. Emilia Martin Nagy, Tankönyvkiadó, Budapest, 1988, p. 123–127.

„Plugușor cu căluți urători”, In: „Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria”, 8, Red. Alexandru Hoțopan–Emilia Martin Nagy, Mikszáth Kiadó, Salgótarján, 1993, p. 114–133.

Táncillem, táncszokások a méhkeréki joc-ban, In: „Tánctudományi tanulmányok”, 1992–1993, Budapest, 1993, 93–116. p.

Ocaziile de joc la românii din Ungaria, In: „Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria”, 9, Red. Alexandru Hoțopan, Mikszáth Kiadó, Salgótarján, 1994, p. 96–110.

Leányszöktetés Battonyán, In: „A Pécsi Magyar–Román Baráti Társaság évkönyve” 1993, Pécs, 1994, 129–138. p.

Iancu, muzicantul micherechean, In: „Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria”, 10, Red. Alexandru Hoțopan, Rotapress Bt., Giula, 1995, p. 89–127.

Obiceiuri din Bătania practicate la naștere, In: „IZVORUL” Revistă de etnografie și folclor, Nr. 16, Red. Emilia Martin, Giula, 1996/1, p. 21–28.

„Fujitu” la Micherechi, In: „ANNALES '96”, Publicație a Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria, Red. Tiberiu Herdean, Giula, 1996, p. 254–305.

„Dala fujitului” la Micherechi, In: „SIMPOZION” Comunicările celui de-al IV-lea Simpozion al cercetătorilor români din Ungaria, Red. Maria Berényi, Editura “NOI”, Giula, 1995, p. 130–135.

Istoria bisericii baptiste din Micherechi 1921–1950, In: „LUMINA '97”, Red. Elena Munteanu Csobai, Giula, 1997, p. 3–15.

Strigături propriu-zise de șezătoare, In: „IZVORUL” Revistă de etnografie și folclor, Nr. 18, Red. Emilia Martin, Giula, 1997, p. 3–12.

Mălăieșul – la Micherechi, In: „SIMPOZION” Comunicările celui de-al V-lea Simpozion al cercetătorilor români din Ungaria, Red. Maria Berényi, Giula, 1996, p. 59–70.

Micherechi – câteva aspecte istorice, In: Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria 11. Red.: Emilia Martin, Rotapress Bt., Giula, 1998, p. 27–36.

„Umblatu cu furca”, In: Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria 11. Red.: Emilia Martin, Rotapress Bt., Giula, 1998, p. 37–70.

„Dala fujitului la Micherechi”, In: Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria 11. Red.: Emilia Martin, Rotapress Bt., Giula, 1998, p. 71–102.

Jocul duminical și de sărbători, In: Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria 11. Red.: Emilia Martin, Rotapress Bt., Giula, 1998, p. 103–126.

Mălăieșul – un obicei de petrecere de primăvară, In: Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria 11. Red.: Emilia Martin, Rotapress Bt., Giula, 1998, p. 127–130.

„*Șorozlaşu*”, In: Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria 11. Red.: Emilia Martin, Rotapress Bt., Giula, 1998, p. 131–132.

„*Țubarii*”, In: Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria 11. Red.: Emilia Martin, Rotapress Bt., Giula, 1998, p. 133–135.

Articole

Două zicători din comuna Micherechi, In: „Foaia Noastră”, 1959, Nr. 4, p. 6.

De vorbă cu Vasile Gurzău, In: „Foaia Noastră”, 1963, Nr. 19, p. 7.

În vizită la badea Gurzău, In: „Foaia Noastră”, 1965, Nr. 18, p. 7.

Din programul ansamblului central al naționalităților, In: „Foaia Noastră”, 1966, Nr. 22, p. 7.

Din folclorul micherechean: Strigături I., In: „Foaia Noastră”, 1971, Nr. 3, p. 6.

Din folclorul micherechean: Strigături II., In: „Foaia Noastră”, 1971, Nr. 4, p. 6.

Din folclorul micherechean: Strigături III., In: „Foaia Noastră”, 1971, Nr. 5, p. 6.

Din folclorul micherechean: Proverbe și zicători I., In: „Foaia Noastră”, 1971, Nr. 7, p. 6.

Din folclorul micherechean: Proverbe și zicători II., In: „Foaia Noastră”, 1971, Nr. 8, p. 6.

Din folclorul micherechean: Proverbe și zicători III., In: „Foaia Noastră”, 1971, Nr. 9, p. 6.

Un talentat cunoscător al folclorului din Bătania: Mircea Mureșan, In: „Foaia Noastră”, 1971, Nr. 16–18.

Prin prizma oamenilor de specialitate: Formațiile noastre de dansuri, In: „Foaia Noastră”, 1971, Nr. 13, p. 7.

Din izvorul nesecat al datinilor, In: „Foaia Noastră”, 1972.

Case-muzeu, In: „Foaia Noastră”, 1972, Nr. 4, p. 7.

Apel. Concurs cultural-folcloric, In: „Foaia Noastră”, 1972, Nr. 9, p. 7.

O rodnică consfătuire etnografică, In: „Foaia Noastră”, 1972,

O nouă secție pentru naționalități, In: „Foaia Noastră”, 1972, Nr. 1, p. 7.

Biserica țiganilor, In: „Calendarul Nostru”, Giula, 1974, p. 188.

Din folclorul copiilor, In: „Calendarul Nostru”, Giula, 1974, p. 188

Cu participanți din 12 țări europene: Conferința internațională etnografică a cercetătorilor naționalităților, In: „Foaia Noastră”, 1975, Nr. 20, p. 1.

Fapte și însemnări; Concursul cultural-folcloric, In: „Calendarul Nostru”, 1975, p. 61–65.

Tradiționalul festival al naționalităților de la Keszthely, In: „Calendarul Nostru”, Giula, 1975, p. 74.

Prezențe ale tradițiilor noastre populare, In: „Calendarul Nostru”, Giula, 1975, p. 179–182.

Bace Toader Șimonca – Povestitor din „Satu cel nou”, In: „Foaia Noastră”, 1978, Nr. 8, p. 7.

Cioașie la Chitighaz: „Nu ne-o fost ușor” – Din amintirile povestitorului Petru Cure, In: „Foaia Noastră”, 1979, Nr. 16, p. 7.

Din poveștile Mariei Ardelean (Chitighaz), In: „Foaia Noastră”, 1979, Nr. 17, p. 7.

Despărțirea de casa părintească, In: „Foaia Noastră”, 1979, Nr. 19, p. 7.

Lada cu zestre a lui Teodor Pățaș: Documente senzaționale despre istoria Micherechiului, In: „Foaia Noastră”, 1979, Nr. 27, p. 7.

Lada cu zestre a lui Teodor Pățaș: Documente senzaționale despre istoria Micherechiului II., In: „Foaia Noastră”, 1979, Nr. 28, p. 7.

Un obicei de Crăciun: A cucuțare (Colindatul), In: „Foaia Noastră”, 1980, 21 decembrie 1980, p. 7.

Din tradițiile folclorice bățaniene: Sînvășii și Anul Nou, In: „Foaia Noastră”, 26 decembrie 1980, p. 7.

Crăciunul la românii din Bătania: „Noroc și pace cășii”, In: „Foaia Noastră”, 1981, Nr. 23–24, p. 7.

Biblioteca „Gorki” și publicațiile românești, In: „Foaia Noastră”, 1982, Nr. 6, p. 7.

Nagykőrös: Simpozion folcloric, In: „Foaia Noastră”, 1982, Nr. 22, p. 7.

În speranța că vom porni o nouă revistă, In: „Foaia Noastră”, 1984, Nr. 14, p. 7.

Inaugurare întârziată: Casa-muzeu din Chitighaz, In: „Foaia Noastră”, 1984, Nr. 41, p. 7.

Pe urmele trecutului, In: „NOI”, 1992, Nr. 23, p. 12.

Să ne păstrăm moștenirea, In: „NOI”, 1992, Nr. 23, p. 4.

Tradiții valoroase, In: „NOI”, 1992, Nr. 26, p. 12.

Pe urmele trecutului: Înaintașii merită cinstire, In: „NOI”, 5 iunie 1992, p. 12.

Cel de-al II-lea simpozion: „Ne-am simțit ca acasă”, In: „NOI”, 4 decembrie, 1992, p. 11.

Conferință etnografică internațională, In: „NOI”, 1993, Nr. 2, p. 3.

Înființarea unui institut științific, In: „NOI”, 19 februarie 1993, p. 3.

O nouă formație de dansuri populare, In: „NOI”, 1993, Nr. 19, p. 15.

Un „importor” de tradiții, In: „NOI”, 1993, Nr. 3, p. 4.

Amintiri personale – și încă ceva (în plus), In: „NOI” 1993, Nr. 5, p. 3–4.

Șorozlaşu – recrutare, In: „NOI”, Nr. 7, p. 5.

Să ne cinstim istoria!, In: „NOI”, 1993, Nr. 10, p. 3.

Fujitu și... cununia, In: „NOI”, 1993, Nr. 12, p. 12.

Țubarii, In: „NOI”, 1993, Nr. 15, p. 15.

Paștile morților la Bătănia, In: „NOI”, 1993, Nr. 17, p. 15.

Un joc și două spectacole, In: „NOI”, 1993, Nr. 22, p. 15.

Puțină istorie și o legendă, In: „NOI”, 1993, Nr. 28, p. 15.

Puțină istorie și o legendă, In: „NOI”, 1993, Nr. 29, p. 15.

Date etnografice, instantanee folclorice – Țubarii; Șorozlașu; Paștile morților la Bătănia –, In: „IZVORUL” Revistă de etnografie și folclor, Nr. 15. Red. Emilia Martin, Giula, 1995, p. 50–56.

Date etnografice: Din amintirile lui Mihai Netea, In: „IZVORUL” Revistă de etnografie și folclor, Nr. 16, Red. Emilia Martin, Giula, 1996/1, p. 45–47.

Date etnografice: Colindatul la Apateu, In: „IZVORUL” Revistă de etnografie și folclor, Nr. 17, Red. Emilia Martin, Giula, 1996/2, p. 43–46.

Alexandru Hoțopan, 2007

Cuprins

Necrolog – Alexandru Hoțopan (E. M.)	4
BORZA Lucia	
I-am fost profesoară... ..	5
COLTA Elena Rodica	
Contribuția lui Alexandru Hoțopan la cercetarea etnologică românească din Ungaria	7
BORBÉLY Ana	
Secvențe din istoria comunității românești din Giula pe baza istoriei orale	16
NIKULA Stella	
„Așe să zîce pî la noi” (Proverbe și zicători la românii din județul Bichiș)	31
BIBLIOGRAFIE	
Alexandru Hoțopan (1937–2007)	62

Típarul: Mozi Nyomda Bt., Békéscsaba
Ügyvezető: GARAI György